

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ การบริหารระบบการคุ้มครองนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสังขละ เขต 1 รายละเอียดการศึกษา นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การบริหารสถานศึกษา
 - 1.1 ความหมายการบริหาร
 - 1.2 แนวคิดการบริหารตามวัญจกรคุณภาพของเด็มมิ่ง
2. การบริหารระบบการคุ้มครองนักเรียน
 - 2.1 ความหมายระบบการคุ้มครองนักเรียน
 - 2.2 แนวคิด หลักการในการคุ้มครองนักเรียน
 - 2.3 วัตถุประสงค์ระบบการคุ้มครองนักเรียน
 - 2.4 มาตรฐานการคุ้มครองนักเรียน
 - 2.5 การบริหารระบบการคุ้มครองนักเรียนในสถานศึกษา
 - 2.6 กลยุทธ์ความสำเร็จในการคุ้มครองนักเรียน
 - 2.7 บทบาทหน้าที่ของบุคลากรในระบบการคุ้มครองนักเรียน
3. กระบวนการดำเนินงานตามระบบการคุ้มครองนักเรียน
 - 3.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - 3.2 การคัดกรองนักเรียน
 - 3.3 การส่งเสริมและการพัฒนานักเรียน
 - 3.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา
 - 3.5 การส่งต่อนักเรียน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารสถานศึกษา

1. ความหมายของการบริหาร (Administration)

สุชี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสิโยกฤษฐ์ (2542: 1) กล่าวถึง “การบริหาร” หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการปฏิบัติงาน เป็นอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน

อธิปัตย์ คลีสุนทร (2547: 26) กล่าวถึง “การบริหาร” คือ การหาทางทำงานให้สำเร็จ การทำงาน ให้สำเร็จนั้นมีอยู่มากหลายวิธีที่ผู้บริหารทั้งหลายได้ใช้ความรู้ ความสามารถ เลือกวิธี ที่เหมาะสมตามความต้องการและสภาพแวดล้อมมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ และปัจจัยที่ช่วยให้ การบริหารงานได้ฯ สำเร็จได้โดยง่าย คือ คน (man) งบประมาณ (money) วัสดุอุปกรณ์ (material) และการจัดการ (Management) รู้โดยทั่วไปกว่า 4 M's

นพพงษ์ บุญจิตรคุล (2549: 3) กล่าวถึงความหมายของการบริหาร คือ การที่มีบุคคล ตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมมือกันทำกิจกรรมอย่างโดยย่างหนัก หรือพยายามอย่างด้วยความประسان สามพันธ์ และมีระบบระเบียบและกฎเกณฑ์ รู้จักใช้ทรัพยากร เทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม ให้บรรลุ วัตถุประสงค์อย่างหนึ่ง หรือพยายามอย่างที่กำหนดไว้ชัดเจน ที่ทุกคนรับรู้เห็นด้วยกัน

Terry (1979:4) กล่าวอธิบายว่าการบริหาร คือ กระบวนการของการวางแผน การจัดการ การจูงใจและการควบคุมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์การ โดยใช้ทรัพยากรมนุษย์และอื่นๆ ที่มีอยู่

Peter F. Drucker (1979: 9) กล่าวไว้ว่า การบริหารคือการทำให้งานต่างๆ ลุล่วงไป โดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำ

Stoner (1978: 8) ให้ความหมายว่า การบริหารเป็นกระบวนการของการวางแผน การจัดการ การแนะนำและควบคุม โดยระบบทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งมวลในองค์การ มุ่งใช้เพื่อผลแห่ง การบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จ ตามภารกิจงานที่กำหนดไว้อย่าง ชัดเจน โดยผ่านกระบวนการวางแผน การปฏิบัติงาน การตรวจสอบ การปรับปรุงแก้ไข ของบุคคล ตั้งแต่สองคน ขึ้นไปหรือองค์กร โดยการใช้บุคคลอื่น และทรัพยากรที่มีอยู่ รวมทั้งเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม

2. แนวคิดในการบริหารตามวัฏจักรคุณภาพของเดมมิ่ง (Deming's Cycle)

แนวคิดของการบริหารตามวัฏจักรของเดมมิ่งนี้ เกิดขึ้นครั้งแรกในปี ก.ศ. 1939 โดยวอล์ทเตอร์ ชิวาร์ท (Walter Shewhart) เป็นผู้พัฒนาขึ้นเป็นคนแรก ต่อมาในปี ก.ศ. 1950 เอดาวาร์ด เดมมิ่ง (Edward Deming) เป็นผู้นำมาเผยแพร่ที่ญี่ปุ่นจนเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย จนกระทั้งนิยม เรียกวัฏจักรนี้ในชื่อว่า “วัฏจักรเดมมิ่ง” (Deming's Cycle) เดมมิ่งได้รับเกียรติให้เป็นบิดาแห่งการควบคุมคุณภาพในประเทคโนโลยีญี่ปุ่น ได้สรุปความสำคัญของการปรับปรุงคุณภาพโดยซึ่งให้เห็นถึงปฏิกริยาลูกลูซึ่ง 5 ขั้นตอนที่จะเกิดขึ้นซึ่งเป็นผลมาจากการปรับปรุงคุณภาพโดยลดการทำงานซ้ำซ้อน ลดข้อผิดพลาดต่างๆ ลดความล่าช้าลง ให้มีการใช้เวลาและวัสดุอย่างมีประสิทธิภาพ ปฏิกริยาลูกลูซึ่นนี้ได้แก่ ค่าใช้จ่ายลดลง ผลผลิตเพิ่มขึ้น มีส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้น เพราะสินค้า มีคุณภาพและราคา เหมาะสม องค์กรมีผลกำไรสูงขึ้นและอยู่รอดในธุรกิจได้ และปริมาณงานเพิ่มขึ้น (สุวรรณี แสงมหาษัย, 2544 : 46-47)

เดมมิ่งให้ความเห็นว่า ฝ่ายบริหารจะต้องพัฒนาให้มีเครื่องมือที่เหมาะสมในการจัดการคุณภาพ ซึ่งมิใช่หมายถึงเครื่องจักรหรือเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตเท่านั้น แต่หมายถึงวิธีการทางสถิติที่จะนำมาใช้ในการควบคุมกระบวนการทำงาน และเพื่อคืนหารสาเหตุของปัญหา เชิงคุณภาพที่เกิดขึ้น วิธีการทางสถิติซึ่งสามารถใช้ให้เป็นประโยชน์ในการระบุความต้องการในการฝึกอบรมด้วย เดมมิ่งมีความเชื่อว่าวิธีการทางสถิติเป็นสาระสำคัญของการจัดการเพื่อคุณภาพซึ่งเดมมิ่งสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาวิธีแก้ปัญหาในระบบ (Problem solving) และภายหลังได้พัฒนามาเป็นวัฏจักรเดมมิ่งหรือวัฏจักร PDCA .

วัฏจักรเดมมิ่ง (The Deming's Cycle หรือ The Deming Wheel) หรือวงจรชิวาร์ท (The Shewhart Cycle) แนวคิดนี้สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการดำเนินงาน (Action) จึงเรียกได้ว่าเป็นวงจร PCDA (PCDA Cycle) ในปี ก.ศ. 1950 แนวคิดนี้ได้แพร่หลายไปสู่ประเทคโนโลยีญี่ปุ่นโดยเดมมิ่ง และใน ก.ศ. 1990 (พ.ศ. 2433) เดมมิ่งได้ปรับปรุงแนวคิดนี้ใหม่โดยเปลี่ยนขั้นตอนการตรวจสอบ เป็นขั้นตอนการศึกษา (Study) โดยเดมมิ่งให้เหตุผลว่า การตรวจสอบเป็นการนำข้อมูลในอดีตมาใช้ เป็นการวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นแล้ว ส่วนการศึกษาเป็นการคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นหรือผลในอนาคต ดังนั้นการตรวจสอบจึงเหมาะสมสำหรับกระบวนการในการควบคุม แต่หากเป็นงานที่พัฒนาซึ่งต้องมองไปในอนาคต เช่น กิจกรรมการออกแบบ ควรเป็นการศึกษามากกว่าการตรวจสอบ

ขั้นตอนการบริหารงานคุณภาพ “วัฏจักรเดมมิ่ง” (Deming's Cycle) มี 4 ขั้นตอนคือ (วิชูรย์ สิมะโชคดี, 2542: 84)

1) การจัดทำการวางแผน (Plan) ประกอบด้วย

1.1) ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ชัดเจน แล้วกำหนดหัวข้อความคุณ (Control Items) ซึ่งตามปกติได้แก่ Q-C-D-S-M (Quality Cost Delivery Safety Morale Environment)

1.2) กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุให้แก่หัวข้อความคุณแต่ละข้อ

1.3) กำหนดวิธีดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

2) การปฏิบัติตามแผน (Do) ประกอบด้วย

2.1) หากาความรู้เกี่ยวกับวิธีการดำเนินการนั้น ด้วยวิธีการฝึกอบรมหรือศึกษาด้วยตัวเอง

2.2) ดำเนินการตามวิธีการที่กำหนด

2.3) การเก็บรวบรวมบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องและผลลัพธ์ของหัวข้อความคุณ

3) การติดตามประเมินผล (Check)

3.1) ตรวจสอบว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามวิธีการทำงานมาตรฐานหรือไม่

3.2) ตรวจสอบว่าค่าที่วัดได้ ของตัวแปรที่เกี่ยวข้อง อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานหรือไม่

3.3) ตรวจสอบว่าผลลัพธ์ ของหัวข้อความคุณ ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่

4) การกำหนดมาตรฐานการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ไม่เป็นไปตามแผน (Act) ประกอบด้วย

4.1) ถ้าการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามวิธีการทำงานมาตรฐาน ก็มาตราการแก้ไข

4.2) ถ้าผลลัพธ์ที่ได้ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังก็ค้นหาสาเหตุและแก้ไขที่ต้นตอเพื่ominให้เกิดปัญหาชำรุดเสื่อม

4.3) ปรับปรุงระบบการทำงานและเอกสารวิธีการทำงานตามมาตรฐาน

สรุปได้ว่าวัฏจักรเดมมิ่งสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนางานได้อย่างหลากหลายชนิด 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผน (P) เป็นขั้นตอนการพัฒนาหรือวางแผนบนข้อมูลพื้นฐานที่มีอยู่เพื่อเลือกปัญหา และการวางแผนแก้ปัญหา ขั้นตอนการปฏิบัติ (D) เป็นการพัฒนา เลือกแผนที่ดีที่สุด เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ ขั้นตอนการตรวจสอบ (C) เป็นการประเมินผลการปฏิบัติ เพื่อยอมรับแผนหรือปรับปรุงแผน เป็นขั้นตอนการเปรียบเทียบผลการแก้ปัญหาโดยเก็บข้อมูลก่อนและหลังแก้ไขปัญหามาดูว่าได้ผลอย่างไร ตรงตามเป้าหมายหรือไม่ ขั้นตอนการดำเนินการ ปรับปรุง (A) นั่นคือหากผลการปฏิบัติหรือผลการศึกษาพบว่ามีข้อบกพร่องบางประการ ก็ต้องดำเนิน การปรับปรุงแก้ไข หรือหากการปฏิบัติพบว่ามีผลสำเร็จจาก

การดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ ก็ต้องจัดทำให้เป็นมาตรฐานที่จะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างถูกต้อง ในครั้งต่อไป

นอกจากนี้เดอมิ่งยังได้เสนอปรัชญาในการบริหารคุณภาพ 14 ประการ (Deming's 14 Points of Management) โดยเสนอให่องค์กรกำหนดแผนกลยุทธ์ให้ชัดเจนว่าจะมุ่งไปในทิศทางใด และอย่างไร ซึ่งแนวทางการปรับปรุงคุณภาพ 14 ประการที่ผู้บริหารหรือองค์กรจะต้องปฏิบัติต่อไปนี้

1) การกำหนดเป้าหมายที่แน่นอนเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงผลผลิตและบริการ โดยใช้การศึกษาค้นคว้าและนำนวัตกรรมมาปรับปรุงการออกแบบผลิตและบริการอย่างสม่ำเสมอ

2) การยอมรับแนวคิดปรัชญาใหม่ๆ รวมทั้งการนำแนวคิดของทุกคนทุกฝ่ายมาใช้ ตัดสินใจร่วมกัน นอกจากนี้ผู้บริหารระดับสูงจะต้องสร้างวัฒนธรรมด้านคุณภาพขึ้นมาในองค์กร จนให้กลายเป็นวิถีชีวิต

3) การยึดมั่นหลักการขององค์การ เพื่อยึดเป็นหลักในการจัดกิจกรรมต่างๆ ขององค์การ

4) การสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริการในด้านต่างๆ สนใจและยอมรับแนวคิดของผู้รับบริการ รวมทั้งการตอบสนองความต้องการเพื่อให้ผู้รับบริการพอใจ

5) ปรับปรุงระบบการผลิตหรือกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ของการผลิตและบริการ

6) จัดการฝึกอบรมความรู้ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานใหม่คุณภาพ ให้กับบุคลากรในหน่วยงานทุกคน

7) พัฒนาประสิทธิภาพการบริการเพื่อสร้างภาวะผู้นำให้บุคลากรทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

8) ขัดความกังวลต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินการตามแนวคิดการบริหารแบบมุ่งคุณภาพทั้งองค์การ เช่น เมื่อบุคลากรกลัวการเสี่ยง ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น จะมีผลให้การปรับปรุงคุณภาพตามแนวคิดนี้ล้มเหลว ผู้บริหารจะต้องบริหารงานให้เกิดความยุติธรรมกับทุกคน สร้างความมั่นใจให้ทุกคนกล้า作案 กล้าแสดงความคิดเห็น

9) ร่วมกันทำงานเป็นทีม สนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน

10) เน้นการกระตุ้นให้ทุกคนมีแรงจูงใจที่จะทำงาน โดยบอกวิธีการกระทำให้ถึง เป้าหมายว่าควรทำอย่างไร (How to) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพงาน และอาจกระตุ้นเสริมด้วยการใช้คำวัญ

11) เน้นการทำงานโดยคำนึงถึงคุณภาพ (How good) มากกว่าการมุ่งปริมาณหรือ มุ่งการทำงานให้ได้ตามจำนวนที่ต้องการ โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพ

12) กระตุนให้ทุกคนใช้ความสามารถในการทำงานให้เต็มศักยภาพ ขจัดอุปสรรค ที่มีผลต่อความภาคภูมิใจในการทำงาน ให้ความเป็นทำและเอาใจใส่บุคลากรทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน หลีกเลี่ยงการนำผลการประเมินด้านลบมาทำลายหรือบั่นthonความมุ่งมั่นในการทำงาน

13) สนับสนุนให้บุคลากร ได้รับการศึกษาอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ที่เป็นประโยชน์ ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้ง การปรับปรุงการทำงานของตนเองอย่างสม่ำเสมอ

14) ปฏิบัติงาน (Take action) ตามแนวทางที่กล่าวมา เพื่อให้เกิดความสำเร็จ โดย ทุกคนร่วมมือกันและฝ่ายบริหาร ให้การสนับสนุนและรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดการดำเนินงาน บรรลุผลตามเป้าหมาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547: 398-399)

สรุปการบริหารคุณภาพ ผู้บริหารควรปฏิบัติดังนี้ คือ กำหนดเป้าหมายที่แน่นอน นำ แนวคิดของทุกคนทุกฝ่ายมาใช้ตัดสินใจร่วมกัน ยึดมั่นหลักการขององค์การ ยอมรับแนวคิดของ ผู้รับบริการ ปรับปรุงกระบวนการการทำงานอย่างต่อเนื่อง ฝึกอบรมความรู้ให้กับบุคลากร ร่วมกันทำงาน เป็นทีม เน้นการกระตุนให้ทุกคนมีแรงจูงใจที่จะทำงาน คำนึงถึงคุณภาพ สนับสนุนให้บุคลากร ได้รับการศึกษาอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ

การบริหารระบบการคุณภาพช่วยเหลือนักเรียน

1. ความหมายระบบการคุณภาพช่วยเหลือนักเรียน

กรมสามัญศึกษา (2544: 5) ได้ให้ความหมายว่า ระบบการคุณภาพช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและ เครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครุฑีปริญญาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการและมี การประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครุษีเกี่ยวข้องหรือบุคลากรภายนอก รวมทั้งการสนับสนุน ส่งเสริมจากโรงเรียน

กรมสุขภาพจิต (2544: 11) ได้ให้ความหมายว่า ระบบการคุณภาพช่วยเหลือนักเรียน คือ วิธีการดำเนินงานในการช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีรูปแบบและขั้นตอนอย่างชัดเจนสามารถปฏิบัติได้

กรมวิชาการ (2545: 15) ได้ให้ความหมายว่า การคุณภาพช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง มีแนวทางปรับปรุงและพัฒนาตนเอง รวมทั้งครู

ได้รับจักนักเรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมและป้องกันปัญหาของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มปกติหรือกลุ่มพิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 4) ให้ความหมายไว้ว่า ระบบการคูดแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานคูดแลช่วยเหลือนักเรียนที่ขึ้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณค่า และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมี ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน และบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งใน และนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครู ทุกคน ฯลฯ มีส่วนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้ให้ความหมายของระบบการคุ้มครองเด็กนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานคุ้มครองเด็กนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการ และเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครุภัณฑ์ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว และมีการประสานอย่างใกล้ชิดกับครุภัณฑ์เกี่ยวกับห้องหรือบุคลากรภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547: 4)

สรุปได้ว่า ระบบการคูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินคูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนชัดเจน มีครุที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน มีการประสานงานร่วมกันของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและนอกสถานศึกษา มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐาน มีคุณภาพ และหลักฐานการดำเนินงานที่ตรวจสอบได้

2. แนวคิด หลักการ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2547: 3) ระบบการคูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานคูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน โดยมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐานคุณภาพ และมีฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ มีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน และบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชนผู้ปกครอง ผู้บริหาร ตลอดจนครูทุกคนฯลฯ มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ระบบการคูแลช่วยเหลือนักเรียนจะประสบความสำเร็จได้倘若ผิดชอบต้องมีความเชื่อว่า

- 1) ทุกคนต้องการความรัก ความเข้าใจ การให้อภัย การให้โอกาส อยากเป็นคนดี มีปัญญาและมีความสุข
 - 2) ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน ความสำเร็จของงานต้องอาศัยการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ ของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

กรมสุขภาพจิต (2546: 2) แนวคิดหลักในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีดังนี้

1) มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละคนมีความเป็นปัจเจกบุคคล ดังนั้น การยึดนักเรียน เป็นสำคัญในการพัฒนาเพื่อดูแลช่วยเหลือ ทั้งด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหา หรือการส่งเสริม จึงเป็นสิ่งจำเป็น

2) ความสำเร็จของงาน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำของทุกคนที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรในโรงเรียนทุกระดับ ผู้ปกครอง หรือชุมชน

กยมา วรรณ พ อധิชา (2546: คำนำ) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่กรมสามัญศึกษาและกรมสุขภาพจิต ได้ร่วมมือกันพัฒนา ย่อมไม่ใช่ยาสารพัดโรคที่จะแก้ปัญหา ได้ทุกเรื่อง แต่อย่างน้อยที่สุดที่จะช่วยพื้นฐานและแนวทางในเรื่องดังต่อไปนี้

1) การปรับเปลี่ยนบทบาทและเขตติของผู้บริหาร และครูอาจารย์ให้ไปสู่ความรับผิดชอบที่จะดูแลพัฒนาการของนักเรียนอย่างเป็นองค์รวม

2) การวางแผนที่จะสร้างความมั่นใจว่านักเรียนทุกคน มีครูอาจารย์อย่างน้อยหนึ่งคน ที่จะดูแลทุกข์สุขให้อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

3) การสนับสนุนให้ครูอาจารย์ได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครอง เพื่อให้การดูแลทางบ้าน โรงเรียน และชุมชน เชื่อมประสานกัน

4) การส่งเสริมให้ผู้ปกครองรวมกลุ่มกันเป็นเครื่องข่ายที่จะช่วยกันเฝ้าระวังดูแลบุตรหลาน

5) การประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้นำนาญในสาขาต่างๆ เพื่อให้มีการส่งต่อ และรับซึ่งการแก้ไขและส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนในรูปแบบสาขาวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 58-59) ประเทศไทยได้ลงนามเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 ซึ่งเป็นอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศไทย ที่กำหนดขึ้นตามหลักการของกฎหมายสหประชาชาติ ที่ว่าด้วยสิทธิเด็กและคุณค่าของมนุษย์ ที่เท่าเทียมกัน มีสาระสำคัญมุ่งคุ้มครองสิทธิเด็ก สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ 4 ลักษณะ คือ

1) สิทธิในการมีชีวิตอยู่รอด เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่จะมีชีวิตอยู่รอดหลังคลอดจากครรภ์มารดา ครอบคลุมความจำเป็นที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ซึ่งได้แก่ปัจจัย 4 อัน หมายถึง อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยาภัยยาโรค

แนวทางในการพิทักษ์คุ้มครองเด็กของสถานศึกษามีดังนี้ คือ ให้โภชนาการที่ดี ให้ความรักและเอาใจใส่ด้านสุขภาพ ให้ทักษะชีวิตที่กู้หต้องให้การเลี้ยงดู

2) สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง เป็นสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง มิให้ถูกล่วงละเมิดสิทธิจากการทำร้าย ทารุณ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ การถูกกล่าวหาประโภชช์ของผู้ใหญ่ รวมถึงสิทธิตามกฎหมายในประการอื่นๆ เช่น สิทธิในการมีชื่อและสัญชาติของตนเอง

แนวทางในการพิทักษ์คุ้มครองเด็กของสถานศึกษา มีดังนี้คือ การไม่ล่วงละเมิด การไม่ทำร้าย การไม่ทอดทึ้ง การไม่เอารัดเอาเปรียบ การดูแลรักษาความปลอดภัย การคุ้มครองให้พ้นจากยาเสพติด

3) สิทธิในการได้รับการพัฒนา เด็กๆ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการพัฒนาในทุกด้านอย่างเพียงพอและเต็มตามศักยภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กให้มีความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น ทั้งด้านโภชนาการ ด้านสุขภาพอนามัย นันทนาการ ให้เหมาะสมกับวัยที่เด็กควรจะได้รับ เช่น สิทธิในการศึกษาเล่าเรียน การเล่นการพักผ่อน การมีอิสระในการคิด การนับถือ คำสอน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

แนวทางในการพิทักษ์คุ้มครองเด็กของสถานศึกษามีดังนี้คือ การเล่น การพักผ่อน การได้รับการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การส่งเสริมให้ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ

4) สิทธิในการมีส่วนร่วมในสังคมและตัดสินใจชีวิตตนเอง หมายถึง การยินยอมให้เด็กได้รับบทบาทที่สำคัญในชุมชน เด็กจะต้องมีสิทธิในการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชุมชน และสังคม การได้รับการบริการของรัฐ การมีส่วนร่วมในการรับสิทธิประโยชน์ต่างๆ โดยเสมอภาค และเท่าเทียมกัน ไม่ถูก岐视 กัน แบ่งชั้นวรรณะ โดยถูกจำกัด โดยเงื่อนไขต่างๆ เป็นกรณีพิเศษ เป็นการเฉพาะกลุ่มหรือเฉพาะบุคคล

แนวทางในการพิทักษ์คุ้มครองเด็กของสถานศึกษามีดังนี้คือ เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นที่มีผลกระทบ การมีบทบาทในชุมชน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีเสริ่งภาพในการติดต่อสื่อสาร การมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกตุ ระเบียบในโรงเรียน การมีส่วนร่วมในการกำหนดบทเรียนและกิจกรรมต่างๆ

จากแนวคิดของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและหลักการอนุสัญญาฯ ด้วยสิทธิเด็ก สรุปได้ว่า เด็กๆ จะต้องได้รับการคุ้มครอง ดูแล และส่งเสริมให้มีการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ และสติปัญญาอย่างเต็มตามศักยภาพ มีความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมที่ดี มีสิทธิเสริ่งภาพ ภายใต้ความมีวินัย ความเสมอภาค และเอกสารภาพ

3. วัตถุประสงค์ระบบการคุ้มครองนักเรียน

3.1 เพื่อให้โรงเรียนมีระบบการคุ้มครองนักเรียน โดยมีกระบวนการ วิธีการ และเครื่องมือที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้

3.2 เพื่อส่งเสริมให้ครูประจำชั้น/ครุพี่ปรึญา บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน และองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการคุ้มครองนักเรียน

3.3 เพื่อให้นักเรียนได้รับการคุ้มครองนักเรียน ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547: 4)

4. มาตรฐานการคุ้มครองนักเรียน

มาตรฐานระบบการคุ้มครองนักเรียน เป็นเกณฑ์มาตรฐานที่ใช้เป็นแนวทาง การดำเนินงานระบบการคุ้มครองนักเรียน และประเมินผลเพื่อพัฒนาคุณภาพระบบการคุ้มครองนักเรียน เพื่อการประกันคุณภาพระบบการคุ้มครองนักเรียน จำแนกเป็น 3 ด้าน มีรายละเอียดดังนี้

4.1 มาตรฐานด้านนักเรียน

มาตรฐานที่ 1 นักเรียนสามารถพัฒนาตนเอง ได้ตามศักยภาพ และสามารถปรับตัว อยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข ประกอบด้วย

ตัวชี้วัดที่ 1 รู้จักตนเองและพึงคนเอง ได้

ตัวชี้วัดที่ 2 มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขนิสัยที่ดี

ตัวชี้วัดที่ 3 มีทักษะชีวิต สามารถหลีกเลี่ยง ป้องกันภัยอันตราย และพฤติกรรม ที่ไม่พึงประสงค์

ตัวชี้วัดที่ 4 เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคม

ตัวชี้วัดที่ 5 มีเจตคติที่ดีและมีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ

4.2 มาตรฐานด้านกระบวนการ

มาตรฐานที่ 2 มีการบริหารจัดการระบบการคุ้มครองนักเรียน ประกอบด้วย

ตัวชี้วัดที่ 1 มีการวางแผนการบริหารจัดการระบบการคุ้มครองนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 2 มีการดำเนินงานระบบการคุ้มครองนักเรียน ได้แก่ มีการรู้จัก นักเรียนเป็นรายบุคคล มีการคัดกรองนักเรียน มีการส่งเสริมพัฒนานักเรียนที่หลากหลาย มีการป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไข มีการส่งต่อนักเรียนที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาอย่างเป็นระบบ และมีเครือข่าย สาขาวิชาชีพ

**ตัวชี้วัดที่ 3 มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล รายงานผล และพัฒนาระบบ
การคุ้มครองนักเรียน**

4.3 มาตรฐานด้านปัจจัย

มาตรฐานที่ 3 มีบุคลกร สื่อ เครื่องมือ เพื่อการดำเนินงานระบบการคุ้มครองนักเรียน
นักเรียน ประกอบด้วย

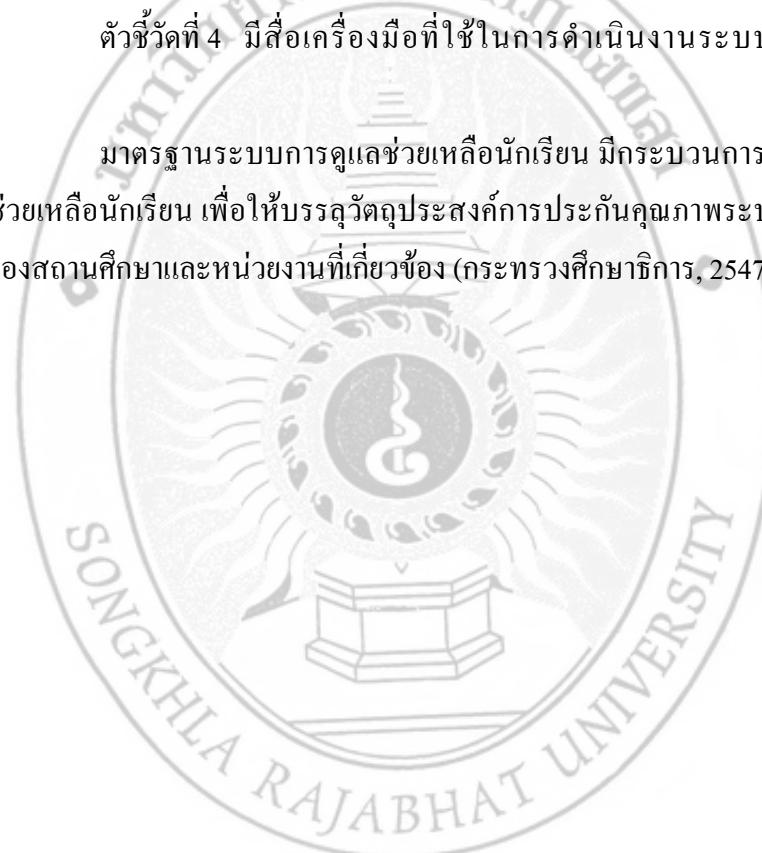
ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้บริหารเป็นผู้นำในการดำเนินงานระบบการคุ้มครองนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 2 ครุ�ีสามารถในการดำเนินงานตามระบบการคุ้มครองนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้ปกครอง ชุมชน ให้ความร่วมมือเอาใจใส่คุ้มครองนักเรียน

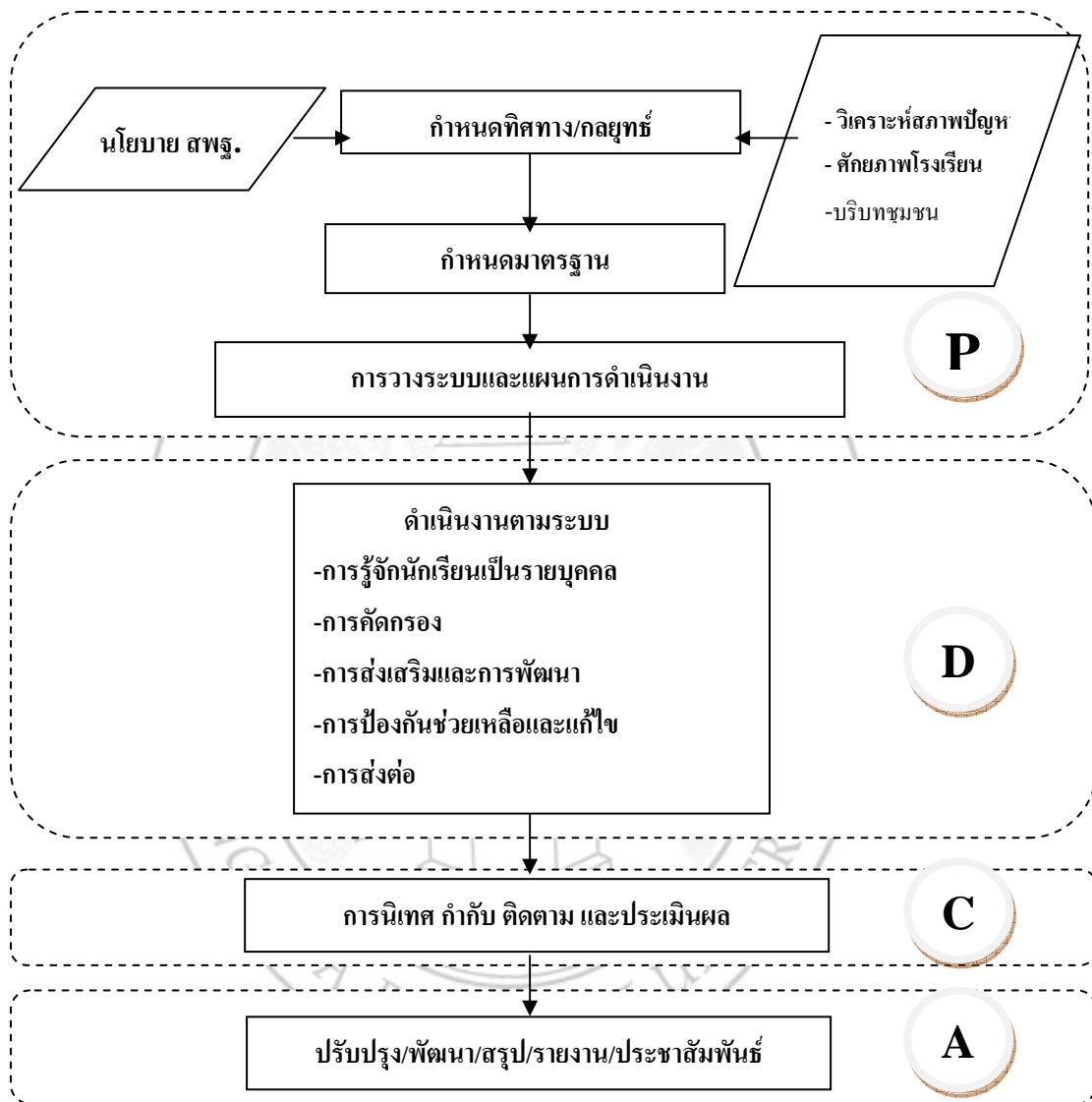
ตัวชี้วัดที่ 4 มีสื่อเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานระบบการคุ้มครองนักเรียน

มาตรฐานระบบการคุ้มครองนักเรียน มีกระบวนการบริหารจัดการระบบ
การคุ้มครองนักเรียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การประกันคุณภาพระบบการคุ้มครองนักเรียนของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547: 7-13)

5. การบริหารระบบการคุ้มครองนักเรียนในสถานศึกษา

การบริหารระบบการคุ้มครองนักเรียนในสถานศึกษาตามวัสดุจัดการคุณภาพ PDCA มีรายละเอียดดังนี้

ภาพ 2 แสดงการบริหารระบบการคุ้มครองนักเรียนในสถานศึกษา

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ, (2547: 5)

จากแผนภูมิจะเห็นได้ว่า การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา มีกระบวนการบริหารอย่างเป็นระบบ เป็นฐานความคิดได้แก่ การวางแผนปฎิบัติการ (P-Plan) การดำเนินงานตามแผนที่กำหนด (D-Do) การตรวจสอบประเมินผล (C- Check) และการปรับปรุง พัฒนา การดำเนินงานให้ได้มาตรฐาน (A- Act) ดังนี้

5.1 การวางแผน (Plan) มีดังนี้

5.1.1 กำหนดทิศทางและกลยุทธ์

- 1) วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของนักเรียน ชุมชน สังคม และผู้เกี่ยวข้อง
- 2) ศึกษานโยบายมาตรฐานด้านสังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 3) ศึกษาศักยภาพของโรงเรียน
- 4) กำหนดแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน

5.1.2 กำหนดมาตรฐาน วางแผนปฎิบัติระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สอดคล้องเชื่อมโยงกันกับระบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

- 1) ระบบการแนะนำ
- 2) ระบบป้องกันสารเสพติด
- 3) ระบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 4) ระบบความปลอดภัยของสภาพแวดล้อม การคุ้มครองสิทธิเด็กเยาวชน

5.1.3 วางแผนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

- 1) กำหนดเป้าหมายและลำดับความสำคัญ
- 2) จัดสร้างทีมงานและสร้างความตระหนักร
- 3) กำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 4) กำหนดมาตรฐานการดำเนินงานจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 5) จัดทำแผนงาน ปฏิทินปฏิบัติงานตลอดปีการศึกษา ให้คุ้มครองทั้งด้านการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และด้านกระบวนการการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้นหรือครุที่ปรึกษา
- 6) การจัดทำสื่อ นวัตกรรม สนับสนุนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 7) มอบหมายงาน

5.2 การดำเนินงาน (DO) มีดังนี้

5.2.1 พัฒนาบุคลกรให้มีเจตคติ ความรู้ ความเข้าใจและความสามารถในการดำเนินงาน ตามกระบวนการคูณแล่วยเหลือนักเรียน ได้แก่

- 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
- 2) การคัดกรองนักเรียน
- 3) การส่งเสริมและพัฒนา
- 4) การป้องกันและแก้ไข
- 5) การส่งต่อนักเรียนภายใน-ภายนอก

5.2.2 สนับสนุนให้ครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินการคูณแล่วยเหลือนักเรียน ครอบคลุมทั้งการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริม พัฒนา การป้องกันและแก้ไข การส่งต่อนักเรียนภายใน-ภายนอก และช่วยให้สามารถปฏิบัติงาน ตามระยะเวลาที่กำหนดอย่างราบรื่นและมีคุณภาพ

5.2.3 ผลิตหรือจัดทำสื่อ นวัตกรรม ให้การสนับสนุนกระบวนการคูณแล่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

5.3 การตรวจสอบ (Check) มีดังนี้

5.3.1 นิเทศ กำกับ ติดตาม งานที่มอบหมาย

1) จัดประชุมครุในแต่ละระดับชั้น ประมาณสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ที่ครอบคลุม กิจกรรมได้แก่ แลกเปลี่ยนประสบการณ์และประสานความร่วมมือในการคูณแล่วยเหลือนักเรียน ของครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา นำเสนอข้อมูล ความรู้ หรือเทคนิคิวิธีที่เป็นประโยชน์ต่อการคูณแล่วยเหลือนักเรียน

- 2) สร้างข้อมูลกำลังใจให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง
- 3) ส่งเสริมพัฒนาการศักยภาพในการปฏิบัติงานระบบการคูณแล่วยเหลือนักเรียน

5.3.2 ประเมินผลเพื่อทบทวน (ประเมินภายใน)

1) แต่งตั้งคณะกรรมการประเมิน โดยคัดสรรบุคลากรที่มีความเหมาะสม
 2) ดำเนินการประเมินผลการดำเนินงานของแต่ละระดับช่วงชั้น ด้วย วิธีการที่หลากหลาย อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เน้นการประเมินเพื่อการพัฒนา มิใช่การจับผิดตัวบุคคล ประเมินด้วยบรรยายกาศแบบกัลยาณมิตร ประเมินครูที่ปรึกษาที่ดีเด่น ประเมินหัวหน้าระดับช่วงชั้น ดีเด่น แต่ละระดับจะสถาบันประเมินซึ่งกันและกัน และสัมภาษณ์นักเรียน

5.4 การปรับปรุงพัฒนา (Act) มีดังนี้

5.4.1 การปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้ได้มาตรฐาน

- 1) วิเคราะห์ผลจากการประเมินเพื่อทบทวน โดยใช้มาตรฐานคุณภาพ การประกัน คุณภาพระบบการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมนักเรียน
- 2) นำผลประเมินไปใช้ในการปรับปรุงส่วนที่เป็นจุดอ่อน และพัฒนา ในส่วนที่ดีเป็นที่ยอมรับให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นเพื่อให้มีความมั่นคงเข้มแข็งตลอดไป โดยกำหนดแนวทางสนับสนุนการดำเนินงาน ปรับปรุงแก้ไข

5.4.2 การสรุปรายงานและประชาสัมพันธ์

- 1) จัดทำหลักฐานการสรุป รายงาน ประชาสัมพันธ์ ที่ครอบคลุม ประเด็น ต่อไปนี้ จุดประสงค์เป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนา และกรุ๊ปปรึกษาดีเด่น หัวหน้าระดับช่วงชั้นดีเด่น
- 2) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547: 24-26)

กล่าวโดยสรุปการบริหารระบบการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมนักเรียนในสถานศึกษา ตามวัสดุจัดการคุณภาพ เป็นกระบวนการทำงานของผู้บริหารในการบริหารระบบการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมนักเรียนของ สถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้หลักการบริหารอย่างเป็นระบบตามวัฏจักรคุณภาพของเดنمิ่ง ประกอบด้วย (1) การวางแผน (P- Plan) ได้แก่ กำหนดทิศทางและกลยุทธ์ กำหนดมาตรฐาน และ การวางแผนดำเนินงาน (2) การดำเนินงาน (D- Do) ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร สนับสนุนให้ครู บุคลากรดำเนินการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมนักเรียน ผลิตและจัดทำสื่อ นวัตกรรม (3) การตรวจสอบ (C- Check) ได้แก่ การนิเทศ กำกับ ติดตามงานที่มอบหมาย การประเมินผล (4) การปรับปรุงพัฒนา (A- Act) ได้แก่ การปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้ได้มาตรฐาน การสรุปรายงานและการประชาสัมพันธ์

6. กลยุทธ์ความสำเร็จในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมนักเรียน

กลยุทธ์ความสำเร็จในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมนักเรียนประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

6.1 การบริหารเชิงระบบ เป็นการบริหารระบบการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมนักเรียนของ สถานศึกษา ที่ใช้วงจรเดนมิ่ง (Deming's cycle)

- 6.1.1 การวางแผน (Plan) เป็นการวางแผน ซึ่งเป็นองค์ประกอบแรกที่สำคัญ ที่สุด จะต้องกำหนดขั้นตอนการทำงานเป็นกระบวนการ แต่ละขั้นตอนมีวิธีการปฏิบัติเป็น มาตรฐานและการบันทึกการทำงานเป็นปัจจุบัน ข้อมูลจากการบันทึกนี้จะนำไปสู่การตรวจสอบ

ประเมินตนเองและให้ผู้อื่นตรวจสอบได้ และเป็นสาระสนเทศที่สะท้อนให้เห็นคุณภาพตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของระบบอย่างละเอียด รวมถึงคุณภาพรวมของโรงเรียนทั้งระบบ

6.1.2 การดำเนินงาน (DO) เป็นการปฏิบัติร่วมกันของทุกคน โดยใช้กระบวนการ วิธีการ และบันทึก บุคลิกภาพในองค์ที่รับผิดชอบในระบบอย่างต่างๆ จะปฏิบัติและบันทึกต่อเนื่องเป็นปัจจุบัน

6.1.3 การตรวจสอบ/ประเมินผล (Check) เป็นการประเมินตนเอง ร่วมกัน ประเมิน หรือผลักเพลี่ยนกันประเมินภายในระหว่างบุคคล ระหว่างทีมย่อยในโรงเรียน

6.1.4 การปรับปรุงพัฒนา (Act) เป็นการนำผลการประเมินมาแก้ไขพัฒนา งานซึ่งอาจแก้ไขพัฒนาในส่วนที่เป็นกระบวนการ วิธีการ ปัจจัยหรือการบันทึกให้ดีขึ้นในระบบคุณภาพหรือองจรุณภาพเป็นวัฒนธรรมการทำงานขององค์กรอย่างยั่งยืน

6.2 การทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย

6.2.1 ทีมนำ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นผู้วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง จัดทำแผนกลยุทธ์ ควบคุม กำกับ ติดตาม และสนับสนุน เตรียมสร้าง พัฒนาร่วม (Empowerment) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

6.2.2 ทีมสนับสนุน เป็นทีมหลักในการสนับสนุนประสานงานด้านวิชาการ และอื่นๆ ให้เกิดการสร้างระบบคุณภาพขึ้น ทีมสนับสนุนจะเป็นโครงสร้างพัฒนาระบบว่ามี จุดเด่นที่ระบบใด เช่น ทีมสนับสนุนของระบบการคูแลเด็กเล็กนักเรียน หัวหน้าทีม คือ รองผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับมอบหมาย

6.2.3 ทีมทำ เป็นทีมที่สามารถรับผิดชอบการทำงานโดยตรง เช่นระบบ การคูแลเด็กนักเรียน คือ ทีมระดับครุประชำชัน ครุที่ปรึกษา มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนา กิจกรรมต่างๆ ให้มีคุณภาพ

6.3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะทำให้ได้รับทราบจุดอ่อนจุดแข็งในการดำเนินงาน ของตน เพื่อให้เกิดแนวทางที่จะพัฒนาให้มีคุณภาพสูงขึ้น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำได้ทั้งภายใน โรงเรียนและโรงเรียน โดยมีบรรณาการการทำงานที่เป็นกันเอง ไม่ใช่การสั่งการหรือบังคับบัญชา ทำให้ผู้ปฏิบัติ งานในแต่ละส่วนเกิดความรู้สึกที่ดี ไม่ต้องกังวลเรื่องการประเมินตรวจสอบจาก ผู้บังคับบัญชา

6.4 การนิเทศ ติดตาม และการประเมินผล

การนิเทศ ติดตามและการประเมินผลเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนา ช่วยส่งเสริมสนับสนุน และให้ข้อมูลข้ออนุมัติที่จะนำไปใช้ปรับปรุงงานต่อไป การนิเทศ ติดตาม และการประเมินผล การดำเนินงานระบบการคุณภาพช่วยเหลือนักเรียน ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมี คุณภาพ ควรดำเนินการให้เป็นระบบดังนี้

6.4.1 แต่งตั้งกรรมการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัดความสำเร็จ เครื่องมือ วิธีการ กำหนดแผนงาน ปฏิทิน

6.4.2 ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ด้วยวิธีการหลากหลาย ตามสภาพจริง

6.4.3 ตรวจสอบติดตาม ประเมินวิเคราะห์จัดทำรายงาน

6.4.4 นำผลการประเมินมาปรับปรุงและดำเนินการตามแผนใหม่อีกต่อเนื่อง
(กระทรวงศึกษาธิการ, 2547: 9-12)

สรุปกลยุทธ์ความสำเร็จในการคุณภาพช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ (1) การบริหารเชิงระบบ ได้แก่ การวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ/ประเมินผล และ การปรับปรุงพัฒนา (2) การทำงานเป็นทีม ประกอบด้วยทีมนำ ทีมประสานและทีมทำ (3) การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ มีการอบรมให้ความรู้ เสริมทักษะกันภายในและภายนอกโรงเรียน (4) การนิเทศติดตาม และ ประเมินผล เพื่อเป็นข้อมูลข้ออนุมัติที่จะนำไปใช้ปรับปรุงงานต่อไป

7. บทบาทหน้าที่ของบุคลากรในระบบการคุณภาพช่วยเหลือนักเรียน

7.1 บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้นำสูงสุด ในสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการและ ให้ความสำคัญในการดำเนินงานระบบคุณภาพช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ประสบผลสำเร็จ จึงควรมี บทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงานดังนี้

7.1.1 บริหารจัดการให้มีระบบการคุณภาพช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางดำเนินงานดังนี้

1) กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์การดำเนินงานระบบคุณภาพช่วยเหลือ นักเรียน

2) สร้างความตระหนักให้ครุภักดิ์ บุคลากรที่เกี่ยวข้องเห็นคุณค่า และความจำเป็นของระบบการคุณภาพช่วยเหลือนักเรียน

3) กำหนดโครงสร้างการบริหารระบบการคุณภาพช่วยเหลือนักเรียน ให้เหมาะสมกับสถานศึกษา

- 4) แต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานตามความเหมาะสม
- 5) ประชุมคณะกรรมการและกำหนดเกณฑ์จำแนกกลุ่มนักเรียน
- 6) ส่งเสริมให้ครูทุกคนและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้เพิ่มเติมมีทักษะเกี่ยวกับระบบการคุ้มครองเด็กและนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

7.1.2 ประสานงานระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานและบุคคลภายนอก เช่น ผู้ปกครอง เครือข่ายผู้ปกครอง องค์กรต่างๆ สาธารณสุข โรงพยาบาล สถานีตำรวจน้ำฯ โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

- 1) เซี่ยงร่วมเป็นกรรมการและเครือข่ายในการช่วยเหลือนักเรียน
- 2) ประชุมปรึกษาหารือและขอความร่วมมือ

7.1.3 คุ้มครองเด็ก ติดตาม ประเมินผล สนับสนุนและให้ข้อมูลกำลังใจในการดำเนินงาน โดยมีแนวทางดำเนินการดังนี้

- 1) กำหนดปฏิทินการดำเนินงาน
- 2) นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล
- 3) ยกย่องให้รางวัล เผยแพร่ผลงานการดำเนินงานในโอกาสต่างๆ

7.2 บทบาทหน้าที่ของครูในระบบการคุ้มครองเด็กและนักเรียน

7.2.1 ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา เป็นผู้ที่อุปถัมภ์นักเรียนมากที่สุด และเป็นบุคลากรหลักในการคุ้มครองเด็กและนักเรียน มีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1) รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคล หาข้อมูลเพิ่มเติมโดยนำเครื่องมือไปใช้ในการเก็บข้อมูล และปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ข้อมูล

2) คัดกรอง จำแนกกลุ่มนักเรียน โดยดำเนินการคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดและสรุปผลการจำแนกนักเรียนเป็นกลุ่ม

3) จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมพัฒนา โดยจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมได้แก่ เยี่ยมบ้าน จัดกิจกรรมโอมรูม สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ประชุมผู้ปกครอง จดหมายข่าวอื่นๆ และจัดกิจกรรมพัฒนาให้เหมาะสม

4) จัดกิจกรรมป้องกันแก้ไข ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองในการช่วยเหลือแก้ไข

- 5) ส่งต่อ โดยดำเนินการส่งต่อภัยในไปยังบุคคลหรือฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- 6) รายงานผล โดยรายงานระหว่างดำเนินการ และรายงานเมื่อสิ้นสุด

7.2.2 ครูประจำวิชาและครุทั่วไป

ครูประจำวิชาและครุทั่วไป ครูทุกคนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้และดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้คือ

- 1) ดูแลนักเรียนและให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน โดยศึกษา สังเกต ดูและรวบรวมข้อมูล
- 2) ประสานงานกับครูประจำชั้นหรือครุที่ปรึกษา เพื่อส่งเสริมป้องกันแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน
- 3) จัดกิจกรรมส่งเสริม ป้องกัน แก้ไข เพื่อพัฒนานักเรียน

7.2.3 ครูแนะแนว เป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อการจัดระบบงานแนะแนวซึ่งมีความสัมพันธ์กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงานดังนี้

- 1) สนับสนุนครูประจำชั้นหรือครุที่ปรึกษา ใน การดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยให้คำปรึกษาช่วยเหลือแก่ครูประจำชั้นหรือครุที่ปรึกษา ให้ความมั่นใจ กำลังใจ ผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงานให้คำปรึกษารอบคุกุมทั้งด้านการเรียนอาชีพ ชีวิตและสังคม ห้องรายกลุ่ม และรายบุคคล จัดทำการศึกษารายกรณี (Case Study) เตรียมเครื่องมือสนับสนุนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบคุกุม ต่อเนื่อง และเป็นปัจจุบัน ให้คำปรึกษาในการจัดทำข้อมูลนักเรียนประกอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกรณีนักเรียนขยับที่เรียน
- 2) จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา โดยจัดกิจกรรมป้องกันการช่วยเหลือและแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน ให้นักเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล
- 3) จัดกิจกรรมป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือ โดยให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือประสานความร่วมมือกับครูประจำชั้น ครุที่ปรึกษา ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ
- 4) ส่งต่อ โดยส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอก

7.2.4 ครุหัวหน้าระดับชั้น มีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงาน ดังนี้

- 1) ติดตาม กำกับ การดูแลช่วยเหลือของครูประจำชั้น ครุที่ปรึกษา โดยวางแผนการกำกับ ติดตาม การทำงานของครูประจำชั้นหรือครุที่ปรึกษาให้ชัดเจนและรับรู้โดยทั่วถ้วน อำนวยความสะดวกแก่ครูประจำชั้นหรือครุที่ปรึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน บันทึกหลักฐานในการปฏิบัติงาน และจัดทำรายงานประเมินผลกระทบส่งผู้บริหาร

2) ประสานงานผู้เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยจัดประชุมครุในระบบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดประชุมกลุ่มเพื่อปรึกษาปัญหารายกรณี ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา ติดต่อประสานงานกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547: 17-23)

7.2.5 บทบาทหน้าที่ของทีมนำ

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ คณะกรรมการ ผู้อำนวยการหรือทีมนำของระบบ มีความสำคัญอย่างยิ่งจะต้องเป็นผู้นำการพัฒนาร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมตัดสินใจกับผู้เกี่ยวข้องตลอดกระบวนการการทำงานทั้งในฐานะนักบริหารผู้ปฏิบัติ ผู้ส่งเสริมสนับสนุน ผู้ประสานงาน พนักงานบูรณาการภารกิจและผู้ติดตามตรวจสอบ เพื่อให้ดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างต่อเนื่องเป็นระบบจนพัฒนาสู่ความยั่งยืน

1) บทบาทของทีมนำที่เอื้อต่อคุณภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีรายละเอียด ดังนี้

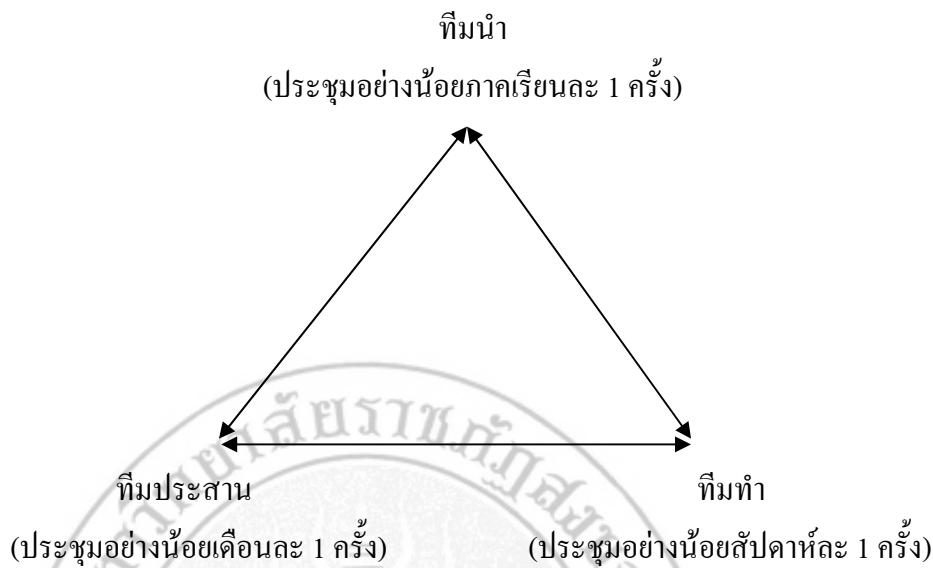
- 1.1) บทบาทในการสนับสนุนส่งเสริมการขับเคลื่อนและพัฒนาระบบ
- 1.2) กำหนดนโยบายและผลักดันให้บุคลากรในโรงเรียนตระหนักรู้ความสำคัญและความจำเป็นในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 1.3) ดำเนินการให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 1.4) เป็นผู้นำในการพัฒนาระบบงาน ใช้กระบวนการทางจิตวิทยาและการแนะนำในการบริหารจัดการ
- 1.5) ให้คำปรึกษากับคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการฝ่ายนั้นๆ
- 1.6) ให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำสื่อ เครื่องมือเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 1.7) ให้การสนับสนุนและให้คำปรึกษาในการพัฒนาบุคลากรและการดำเนินงาน
- 1.8) กำหนดให้มีแผนงาน โครงการ ปฏิทินการปฏิบัติงานและการสรุปผลงาน
- 1.9) กระตุ้น เร่งรัดให้ผู้รับผิดชอบแผนงานโครงการ ดำเนินงานตามนโยบาย

1.10) ประสานงานกับบุคลากรภายนอกและหน่วยงานองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมให้การสนับสนุนในการดำเนินงานระบบคุณภาพให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2) บทบาทในการสร้างขวัญกำลังใจและพัฒนาบุคลากร ผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องทุกคนต้องการขวัญกำลังใจจากฝ่ายบริหารรวม ทั้งต้องการได้รับการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจดำเนินงานได้หลายรูปแบบ เช่น การแสดงความสนใจ การยกย่องเชิดชู การประการเกียรติคุณ การให้หัวข้อบรรยายหรือໂລฯ การพิจารณาเลื่อนเงินเดือนเป็นกรณีพิเศษด้วยความยุติธรรม การส่งเสริมยกย่องให้เป็นวิทยากร การสนับสนุนการดำเนินงานระบบคุณภาพให้มีประสิทธิภาพและช่วยเหลือ ส่งเสริมการศึกษาดูงาน อบรมสัมมนาตลอดจนให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้เป็นที่แพร่หลาย เพื่อนำมาซึ่งความชื่นชมร่วมกัน

3) บทบาทในการประสานสัมพันธ์และสร้างความเข้มแข็งในเครือข่ายเพื่อให้ระบบการคุณภาพและช่วยเหลือนักเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ที่มีนำจะต้องมีการประสานสัมพันธ์และสร้างความเข้มแข็งให้เครือข่ายการร่วมพัฒนางาน โดยประสานและส่งเสริม ความเข้าใจอันดี และการร่วมของสถานศึกษากับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย แบ่งการประสานสัมพันธ์และสร้างความเข้มแข็งให้เครือข่ายเป็น 2 ประเภท คือ

3.1) ภายในองค์กร เป็นการประสานสัมพันธ์กับเครือข่ายภายใน ได้แก่ กรรมการทุกคณะและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกคน อาจดำเนินงานใน 2 ลักษณะ คือ มีรูปแบบเป็นทางการ เช่น ใน การประชุมประจำเดือน จัดประชุมเฉพาะกิจสัมมนา และไม่มีรูปแบบทางการ เช่น พนบประพุตคุย กิจกรรมสังสรรค์ นันทนาการ ซึ่งคณะกรรมการทุกคน และทุกทีมจะต้องมีการประสานสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และแต่ละคณะจะต้องร่วมมือทำงานกันเป็นทีมและกำหนดแผนการประชุมและทีมชุดงาน ดังเสนอแผนภูมิการทำงานประสานสัมพันธ์ และร่วมงานเป็นทีมดังนี้

ภาพ 3 แสดงการทำงานประสานสัมพันธ์และร่วมงานเป็นทีม

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 30)

3.2) ภายนอกองค์กร เป็นการสร้างสายสัมพันธ์ กับเครือข่ายภายนอก โรงเรียน อันได้แก่ ผู้ปกครองชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อสารมวลชน ศาสนาบุคคล เป็นต้น ทำได้ 2 ลักษณะ เช่นกัน คือ มีรูปแบบเป็นทางการ เช่น การประชุม/สัมมนาประจำปี ประชุมสมาคม ผู้ปกครอง ครู ศิษย์เก่า การติดต่อสื่อสารตามระบบราชการ และไม่มีรูปแบบเป็นทางการ เช่น เยี่ยมเยือนสถานที่ทำงาน ที่บ้าน งานประสานสัมพันธ์ ด้วยจดหมาย โทรศัพท์

4) บทบาทในการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

4.1) สร้างความตระหนักในความสำคัญของการกำกับ ติดตาม และประเมินผล

4.2) ให้มีการประชุมปรึกษาหารือคณะกรรมการต่างๆ ร่วมกันโดย กำหนดระยะเวลาที่แน่นอน

4.3) กำหนดการวางแผน กำกับ ติดตาม และประเมินผล

4.4) กำกับ ติดตามการดำเนินงานของครูที่ปรึกษาและผู้รับผิดชอบ ในทุกภาระงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

4.5) กำหนดให้มีการสรุปผลการดำเนินงานระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน ตั้งแต่ระดับครูที่ปรึกษา ระดับชั้น ระดับโรงเรียนอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ

4.6) จัดให้การประเมินผลการดำเนินงานและนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนา

7.3 บทบาทในการนิเทศสถานบูรณาการภารกิจ

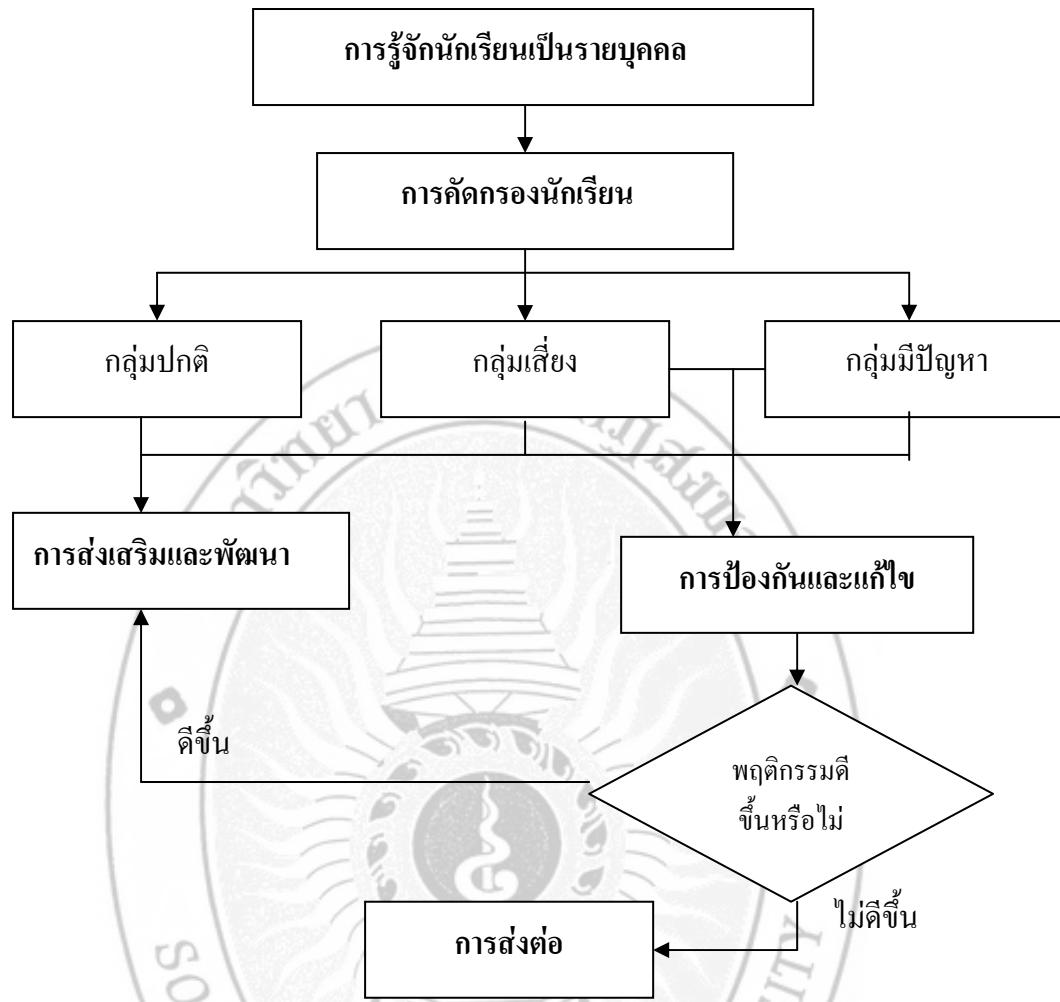
7.3.1 ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันวิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัดคุณภาพ ทำความเข้าใจ เป้าหมายและการงานทุกรสีที่เกี่ยวข้อง

7.3.2 ร่วมกันวิเคราะห์ กำหนดภาระหน้าที่และการร่วมมือกันปฏิบัติงานอย่างบูรณาการ ให้เห็นความเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน

7.3.3 ร่วมกันกำหนดแผนปฏิบัติงานอย่างครบวงจร บูรณาการและร่วมกันกำกับ ติดตามประเมินผล และสรุปรายงาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 29-31)

กระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้อธิบายกระบวนการดำเนินงานระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ครุที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการปฏิบัติงานโดยประสานงานหรือ ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ครุที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ปกครอง ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันแก้ไขปัญหา และการส่งต่อนักเรียน ดังภาพ 4

ภาพ 4 แสดงกระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา
ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549: 36)

1. การรักษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล (Individual Inventory Service)

นักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันเป็นพื้นฐานตามความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรักษาข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน ซึ่งเป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ครูที่ปรึกษาควรมีเกี่ยวกับนักเรียนอย่างน้อย 4 ด้าน

1.1 ด้านความสามารถ แยกเป็นด้านการเรียนได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละวิชา ผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละภาคเรียน พฤติกรรมการเรียนในห้องเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ขาดเรียน เป็นต้น และด้านความสามารถอื่นๆ ได้แก่ บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน และความสามารถพิเศษ

1.2 ด้านสุขภาพ แยกเป็นด้านร่างกาย เช่น ส่วนสูง น้ำหนักโรคประจำตัว ความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การได้ยิน การมองเห็น และด้านจิตใจ พฤติกรรม เช่น อารมณ์ซึมเศร้า วิตกกังวล ความประพฤติ พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง สมาธิสั้นบุคลิกภาพเก็บตัว ขี้อาย

1.3 ด้านครอบครัว แยกเป็นเครมลูก ได้แก่ รายได้ของบิดา มารดา ผู้ปกครอง อายุพของผู้ปกครอง ค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับในการมาโรงเรียน และด้านการคุ้มครองนักเรียน ได้แก่ จำนวนพื่นของบุคคลในครอบครัว สภาพของบิดา มารดา บุคคลที่ดูแลรับผิดชอบ นักเรียน ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว หรือการใช้สารเสพติด การติดสุรา การพนัน เป็นต้น

1.4 ด้านอื่นๆ ที่ครูพบเพิ่มเติมซึ่งมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

วิธีการและเครื่องมือในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูที่ปรึกษาควรใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพและด้านครอบครัว ที่สำคัญ คือ

1) ระเบียนสะสม เป็นเครื่องมือในการรูปแบบของเอกสารเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้กรอกข้อมูล และครูที่ปรึกษานำข้อมูลเหล่านั้นมาศึกษาพิจารณา ทำความรู้จักนักเรียนเบื้องต้นหากข้อมูลไม่เพียงพอหรือมีข้อสงสัยบางประการ ก็ควรหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่างๆ เป็นต้น เช่น การสอบถามจากนักเรียนโดยตรง การสอบถามจากครูหรือเพื่อนๆ ของนักเรียน เป็นต้น รวมทั้งการใช้เครื่องมือทดสอบต่างๆ หากครูที่ปรึกษาดำเนินการได้รูปแบบและรายละเอียดในระเบียนสะสมของแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกัน ได้ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละโรงเรียน แต่อย่างน้อยควรควบคุมข้อมูลทั้งด้านการเรียน ด้านสุขภาพและด้านครอบครัว ระเบียนสะสม เป็นข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน จึงต้องเป็นความลับและเก็บไว้อย่างดี มิให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเด็กอื่นๆ มาเรือค้น ได้ หากเป็นไปได้ ควรเก็บไว้กับครูที่ปรึกษาและครูที่ปรึกษาตามคุณลักษณะนักเรียนอย่างต่อเนื่องจนจบ 6 ปีการศึกษาหรือ 6 ปีการศึกษา และส่งต่อระเบียนสะสมไปยังครูที่ปรึกษาคนใหม่ในปีการศึกษาต่อไปหรืออาจจัดครูที่ปรึกษาตามคุณลักษณะนักเรียนอย่างต่อเนื่องจนจบ 6 ปีการศึกษา ก็ได้

2) วิธีการและเครื่องมืออื่นๆ ในกรณีที่ข้อมูลนักเรียนจากระเบียนสะสานและแบบประเมินพฤติกรรมเด็กไม่เพียงพอหรือเกิดกรณีที่จำเป็นต้องข้อมูลเพิ่มเติมอีก ครูที่ปรึกษาอาจจะใช้วิธีการและเครื่องมือเพิ่มเติมอื่นๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรมอื่นๆ ในห้องเรียน การสัมภาษณ์และการเยี่ยมบ้านนักเรียน เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547: 39-42)

สรุปการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นการรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยจัดทำข้อมูลให้เป็นระบบและเป็นปัจจุบันเกี่ยวกับนักเรียนอย่างน้อย 4 ด้าน คือ ด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัวและด้านอื่นๆ ที่ครูพูดเพิ่มเติม ส่วนเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลได้แก่ ระเบียนสะสาน และเครื่องมืออื่นๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน เป็นต้น

2. การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวกับนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 3 กลุ่มคือ

2.1 กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์ การคัดกรองของกรมสุขภาพจิตที่โรงเรียนนำมาใช้แล้วอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของตนเองหรือสังคมส่วนรวมในด้านลบ

2.2 กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติ เช่น เก็บดัว แสดงออกเกินขอบเขต การปรับตัวทางเพศไม่เหมาะสม หลุดลงสิ่งเสพติด ผลการเรียนเปลี่ยนแปลงในทางลบ

2.3 กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียน ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของกรมสุขภาพจิตที่โรงเรียนนำมาใช้ แล้วมีปัญหา มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาชัดเจน มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของตนเองหรือสังคมส่วนรวมในด้านลบ ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือป้องกันหรือแก้ไขปัญหาตามแต่กรณี

การจัดกลุ่มนักเรียนนี้ มีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาให้ตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้น และมีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา เพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่างๆ ซึ่งหากครูที่ปรึกษามิ่งได้คัดกรองนักเรียนเพื่อจัดกลุ่มแล้ว ความชัดเจนในเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาโดยเร่งด่วน ผลการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาจะเป็นต้องมัตระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ทำให้นักเรียนรับรู้ได้ว่าตนถูกจัดกลุ่มอยู่ในกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มปกติ โดยเฉพาะนักเรียนวัยรุ่นที่มีการไวต่อการรับรู้ (sensitive) แม้ว่านักเรียนจะรู้ตัวดีว่า ขณะนี้ตนมีพฤติกรรมอย่างไร หรือประสบกับปัญหาใดก็ตามและเพื่อเป็นการป้องกันการล้อเลียนในหมู่เพื่อนอีกด้วย ดังนั้น ครูที่ปรึกษาต้องเก็บผลการคัดกรองนักเรียนเป็นความลับ นอกจากนี้หากครูที่ปรึกษามี

การประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อการช่วยเหลือนักเรียน ก็ควรระมัดระวังการสื่อสารที่ทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกว่าบุตรหลานของตนถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่ผิดปกติแตกต่างจากเพื่อนนักเรียน อื่นๆ ซึ่งอาจมีผลเสียต่อนักเรียนในภายหลังได้

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อคัดกรองนักเรียนนั้นให้อยู่ในคุณลักษณะของครูที่ปรึกษายieldถือ เกณฑ์ การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนเป็นหลัก ด้วยครื่อมือที่โรงเรียนใช้ในการคัดกรองนักเรียน คือ

1) เกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของกรมสุขภาพจิตที่โรงเรียนกรมมีการประชุมครุ เพื่อ การพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้มาตรฐานหรือแนวทางการคัดกรองนักเรียน ที่เหมือนกัน เป็นที่ยอมรับของครุในโรงเรียน รวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือ ความถี่ของพฤติกรรมเท่าใดจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา

2) แบบบันทึกสรุปข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล/ห้องเรียนซึ่งเป็นแบบบันทึกข้อมูล ในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการเรียน ด้านร่างกาย ด้านเศรษฐกิจ ด้านการคุ้มครองนักเรียนและด้าน อื่นๆ ได้แก่ ด้านยาเสพติด ด้านเพศ

3) แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) เป็นเครื่องมือสำหรับการคัดกรองนักเรียน ด้านพฤติกรรมการปรับตัวที่เกี่ยวเนื่องกับสภาพจิตใจ ซึ่งจะช่วยให้ครุที่ปรึกษามีแนวทาง การพิจารณานักเรียนด้านสุขภาพจิตมากขึ้น แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก เป็นเครื่องมือที่ กรมสุขภาพจิตเป็นผู้จัดทำขึ้น โดยพัฒนาจาก The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) ประเทศเยอรมัน ซึ่งใช้กันแพร่หลายในประเทศแถบยุโรป เพราะมีความเที่ยงและความตรง จำนวน ข้อไม่นัก คณะผู้จัดทำของกรมสุขภาพจิต โดยแพทย์หญิงพร摊พิมล หล่อตระกูล เป็นหัวหน้า คณะ ได้ทำการวิจัย เพื่อวิเคราะห์ค่าความเที่ยงและความตรงของแบบประเมิน และหาเกณฑ์ มาตรฐาน (norm) ของเด็กไทย แบบประเมินพฤติกรรมเด็กมี 3 ชุด กือชุดที่ครุเป็นผู้ประเมินเด็ก ชุดที่พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นผู้ประเมินเด็ก ชุดที่เด็กประเมินประเมินตนเอง ทั้ง 3 ชุดนี้ เนื้อหาและ จำนวนข้อ 25 ข้อเท่ากัน ทางโรงเรียนอาจเลือกใช้ชุดที่นักเรียนประเมินตนเองชุดเดียว หรือใช้ ควบคู่กับชุดที่นักเรียนเป็นผู้ประเมินเพื่อความเที่ยงตรงยิ่งขึ้น โดยระยะเวลาที่ประเมินไม่ควรห่าง จากนักเรียนประเมินตนเองเกิน 1 เดือน ซึ่งหากเป็นไปได้ ควรใช้แบบประเมินทั้ง 3 ชุด พร้อมกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องที่ออกมาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547: 43-45)

สรุปการคัดกรองนักเรียน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล แล้วนำผลที่ได้มาจำแนกจัดกลุ่มนักเรียน เช่น กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา ต้องการการช่วยเหลือโดยเร่งด่วน เครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองนักเรียน ได้แก่ เกณฑ์การคัดกรอง

นักเรียนของกรมสุขภาพจิต แบบบันทึกสรุปข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล/ห้องเรียน และแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ)

3. การส่งเสริมนักเรียน

การส่งเสริมนักเรียนเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในการดูแลของครูที่ปรึกษา ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป กิจกรรมสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

3.1 การจัดกิจกรรมโถมรูม (Homeroom) กิจกรรมโถมรูมเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริมนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก์ได้ ซึ่งสถานที่ที่ใช้จัดโถมรูมอาจเป็นที่ห้องเรียน หรือนอกห้องเรียน ให้มีบรรยากาศเสมือนบ้าน ที่มีครูที่ปรึกษาและนักเรียนเป็นดั่งสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน และมีการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านต่างๆ และสิ่งแวดล้อม มีทักษะการตัดสินใจ ทักษะการปรับตัว และการวางแผนชีวิต เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ ครูและนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้วยกัน การจัดกิจกรรมโถมรูมมีประโยชน์ที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษารู้จักนักเรียน สามารถส่งเสริมความสามารถและป้องกันปัญหาของนักเรียน ได้อีกด้วยแนวดำเนินการจัดกิจกรรมโถมรูมมีดังนี้

3.1.1 กำหนดกิจกรรมโถมรูม โดยยึดตามความต้องการของนักเรียน ให้นักเรียน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโถมรูม โดยการสำรวจความต้องการของนักเรียน พิจารณาเลือกหัวข้อ และวิธีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนหรือเหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้นฯ เป็นเรื่องที่ทันสมัย การจัดกิจกรรมโถมรูมแต่ละครั้งควรมีการดำเนินการเป็นหลักฐาน ทั้งก่อนดำเนินการและหลังดำเนินการ ซึ่งอาจเกี่ยวนี้เป็นรูปแบบของบันทึกการจัดกิจกรรมหรืออื่นๆ รวมทั้งให้มีการบันทึกสรุปผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมโถมรูมทุกครั้ง ซึ่งการบันทึกอาจบันทึกในแผ่นการจัดกิจกรรมหรือในแบบฟอร์มบันทึกที่แยกออกมาร่วมกันได้ ประเมินผลการจัดกิจกรรมและจัดทำรายงาน

3.1.2 โรงเรียนกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมโถมรูมหรือมีคู่มือในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง โดยมีจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียน ครูที่ปรึกษาก็ดำเนินการตามนั้นแต่ให้ความยืดหยุ่นในการกำหนดหัวข้อและวิธีการดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมสมและทันสมัย

3.1.3 วิธีการผสมผสาน โดยยึดตามความต้องการของนักเรียนในการพัฒนานักเรียน ในการจัดกิจกรรมโภมรูม

3.1.4 วิธีการอื่นๆ ตามความเหมาะสม

3.2 การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นนักเรียน (Classroom Meeting) การประชุมผู้ปกครองชั้นนักเรียน เป็นการพบปะกันระหว่างครุที่ปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันและร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างบ้านกับโรงเรียน และผู้ปกครองด้วยกัน การประชุมผู้ปกครองชั้นนักเรียนดังกล่าวจะทำให้นักเรียนได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากผู้ปกครองมากขึ้น ทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณภาพมีความสามารถมากขึ้น หรือร่วมมือกับทางโรงเรียนในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาของนักเรียน การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนนี้ ครุที่ปรึกษาควรจัดประชุมอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ซึ่งการประชุมนี้มิใช่การรายงานสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบเพียงอย่างเดียวแต่เป็นการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากขึ้น ดังนั้นสิ่งสำคัญที่ควรตระหนักร่วมกันในการจัดกิจกรรมประชุม คือ

3.2.1 การเตรียมการ ครุที่ปรึกษาควรเตรียมความพร้อมก่อนการประชุมในด้านต่างๆ โดยเฉพาะข้อมูลของนักเรียนแต่ละคนและกิจกรรมที่จะดำเนินการ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน

3.2.2 การสื่อสาร ครุที่ปรึกษาควรระมัดระวังคำพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางลบ หรือต่อต้านจากผู้ปกครอง เช่น การตำหนินักเรียนหรือผู้ปกครอง การแจ้งข้อบกพร่องของนักเรียน ในที่ประชุมหรือจะเป็นการส่วนตัวก็ตาม แต่ควรเป็นการพูดที่จะแสดงถึงความเข้าใจในตัวนักเรียน แสดงถึงความห่วงใยใส่ใจของครุที่มีต่อนักเรียนทุกคน และอาสาชิกิจกรรมที่จะทำให้ผู้ปกครองตระหนักร่วมผิดชอบ และต้องการปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่องของนักเรียน

3.2.3 การจัดกิจกรรมในการประชุม การที่จะให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมนั้นจำเป็นต้องใช้กิจกรรมต่างๆ โดยเริ่มด้วยการสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้ปกครองด้วยกันก่อน จึงมีกิจกรรมอื่นๆ ให้ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.2.4 การสรุปผลและบันทึกหลักฐานการประชุมผู้ปกครอง ในการประชุมแต่ละครั้งครุที่ปรึกษาควรมีการสรุปผลและจัดทำเอกสาร เพื่อเป็นหลักฐานในการประชุมแต่ละครั้ง เป็นข้อมูลสำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเป็นข้อมูลสำหรับการจัดประชุมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองในครั้งต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547: 46-47)

สรุปการส่งเสริมและการพัฒนานักเรียน เป็นการจัดกิจกรรมให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในการดูแลของครูที่ปรึกษา ได้แก่ การจัดกิจกรรมโภสมรูม (Homeroom) การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นนักเรียน (classroom meeting) ตลอดจนการจัดโครงการและกิจกรรมอื่นๆ ในการส่งเสริมพัฒนานักเรียนให้รู้จักตนเอง รักและเห็นคุณค่าในตัวเอง มีทักษะในการดำรงชีวิต

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคน เท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่ อย่างใกล้ชิดและวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและการแก้ปัญหา โดยไม่ปล่อยละเลยนักเรียน จนกลายเป็นปัญหาของสังคม ใน การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่ และมีคุณค่าอย่างมาก ในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป นอกจากนี้ทุกครั้งของการช่วยเหลือนักเรียนครูมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานด้วย การป้องกันและการแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนนั้นมีหลายเทคนิควิธีการ แต่ที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการ มี 2 ประการคือ

4.1 การให้การปรึกษาเบื้องต้น การให้การปรึกษาเบื้องต้นเป็นการช่วยเหลือ ผ่อนคลายปัญหาให้ลดน้อยลงทั้งด้านความรู้สึก ความคิดและปฏิบัติตนของนักเรียน โดยมุ่งหวังให้ นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ไปในทางที่ดีงามหรือพึงประสงค์ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ การศึกษามีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรมีความรู้และทักษะพื้นฐานดังนี้ จิตวิทยาวัยรุ่น ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทั้งร่างกายและจิตใจ กระบวนการและทักษะ การปรึกษาเบื้องต้น ที่สำคัญๆ คือ การสร้างสัมพันธภาพ การใช้คำถาม การรับฟังเนื้อหาและ ความรู้สึก การช่วยเหลือแก้ไขปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหาของนักเรียนในแต่ละลักษณะปัญหา เช่น ด้านการเรียน สุขภาพ หรือการใช้สารเสพติด การพนัน หนี้เรียน เป็นต้น แนวดำเนินงาน ที่เกี่ยวกับการให้การปรึกษาเบื้องต้น ครูที่ปรึกษาควรมีความพร้อมในการให้การปรึกษาช่วยเหลือ นักเรียนด้วยความรู้สึกที่ดีต่อนักเรียน ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบการศึกษา โดยมีกระบวนการในการปรึกษาดังนี้ สร้างสัมพันธภาพ พิจารณาและทำความเข้าใจปัญหา กำหนดคิวทีมการและดำเนินการ แก้ไขปัญหา การยุติการปรึกษา การเป็นผู้ให้การปรึกษาที่ดี มีคุณภาพนั้นควรปฏิบัติดังนี้

4.1.1 รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปรึกษาหรือวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน ด้านต่างๆ ซึ่งอาจรับการอบรมจากหน่วยงานภายนอกหรือโรงเรียนจัดอบรมให้

4.1.2 หมั่นฝึกฝนทักษะการปรึกษา พัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความสามารถอย่างสม่ำเสมอ ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษาการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4.2 การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน กิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน นอกจากปรึกษาเบื้องต้นแล้วการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของครุทุกคนรวมทั้งผู้ปกครองด้วย ครูที่ปรึกษาสามารถคิดพิจารณาภารกิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้หลายแนวทาง ซึ่งในที่นี้สรุปไว้ 5 แนวทางที่จำเป็นคือ

4.2.1 การใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร

4.2.2 การใช้กิจกรรมในห้องเรียน

4.2.3 การใช้กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน

4.2.4 การใช้กิจกรรมช่วยเหลือ

4.2.5 การใช้กิจกรรมการถือสารกับผู้ปกครอง

สำหรับกิจกรรมในห้องเรียน กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน และกิจกรรมการถือสารกับผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการด้วยตนเอง ส่วนกิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมช่วยเหลือ จำเป็นต้องมีการประสานงานเพื่อขอความร่วมมือจากครูผู้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสนับสนุนของผู้บริหาร โรงเรียนด้วย แต่อย่างไรก็ตามการช่วยเหลือทั้ง 5 กิจกรรม ดังกล่าว ครูที่ปรึกษาสามารถขอคำแนะนำความคิดเห็นจากครูอื่นๆ ในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ได้ผลยิ่งขึ้น การพิจารณาเลือกใช้กิจกรรม ครูที่ปรึกษาควรคำนึงถึง ความเหมาะสมสมสอดคล้องกับลักษณะปัญหานักเรียน ลักษณะของนักเรียนแต่ละคน สภาพของชั้นเรียน โรงเรียน ชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547: 48-50)

ข้อที่พึงควรหันในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน

1) การรักษาความลับเรื่องราวข้อมูลของนักเรียนที่ให้การช่วยเหลือแก้ไข ต้องไม่นำไปเปิดเผย ยกเว้นเพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียนกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ระบุชื่อ-สกุลจริงของนักเรียนและการเปิดเผยควรเป็นไปในลักษณะที่ให้เกียรตินักเรียน บันทึกข้อมูลการช่วยเหลือนักเรียน ควรเก็บไว้ในที่เหมาะสมและสะดวกในการเรียกใช้ การรายงานการช่วยเหลือนักเรียน ควรรายงานในส่วนที่เปิดเผยได้ โดยให้เกียรติและคำนึงถึงประโยชน์นักเรียนเป็นสำคัญ

2) การแก้ไขปัญหา การช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน ต้องพิจารณาสาเหตุของปัญหาให้ครบถ้วน และหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้นๆ เพราะปัญหามิได้เกิดจาก

สาเหตุของปัญหาเพียงสาเหตุเดียว แต่อาจจะเกิดจากหลายสาเหตุที่เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน ปัญหาที่เหมือนกันของนักเรียนแต่ละคน ไม่จำเป็นต้องเกิดจากสาเหตุที่เหมือนกัน และวิธีการช่วยเหลือที่ประสบความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่ง ก็อาจจะไม่เหมาะสมกับนักเรียนอีกคนหนึ่งเนื่องจากความแตกต่างของบุคคล ดังนั้นการช่วยเหลือนักเรียน โดยเฉพาะการให้การปรึกษาจึงไม่มีการสูตร การช่วยเหลือสำเร็จตัวตัว เพียงแต่มีแนวทางกระบวนการหรือทักษะการช่วยเหลือที่ครุแต่ละคนสามารถเรียนรู้ฝึกฝนเพื่อนำไปใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละปัญหาของนักเรียน

การช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรม

การช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรมสามารถใช้หลักการปรับพฤติกรรมได้ดังนี้

1) กฎของการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการปรับพฤติกรรม จากทฤษฎีและกฎการเรียนรู้ของชอร์น ได้แก่ พัฟลอฟ และสกินแนอร์ มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ใหม่เพื่อปรับพฤติกรรมให้แก่เด็กนั้น คือ

1.1) การเรียนรู้ที่จะให้ผลอย่างมีประสิทธิภาพนั้นผู้เรียนจะต้องมีความต้องการที่จะเรียน เมื่อได้เรียนแล้วจึงจะเกิดความพึงพอใจ

1.2) ผลแห่งพฤติกรรมใดที่เป็นที่พอดี บุคคลย่อมมีแนวโน้มที่จะกระทำนั้นซ้ำอีก แต่ถ้าผลของพฤติกรรมใดไม่เป็นที่พึงพอใจบุคคลจะหลีกเลี่ยง ไม่ทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก

1.3) มนุษย์จะเรียนรู้จากตัวอย่างหรือตัวแบบ นั่นคือถ้าผู้ใหญ่ต้องการให้เด็กมีพฤติกรรมอย่างไร ผู้ใหญ่ต้องเป็นแบบอย่างของพฤติกรรมนั้นด้วย

1.4) ปฏิกริยาตอบสนองอย่างหนึ่งมิได้เกิดจากสิ่งเร้าเพียงอย่างเดียว สิ่งเร้าอื่นจะทำให้เกิดปฏิกริยาตอบสนองแบบเดิมได้ ถ้ามีการวางแผนไว้ที่ถูกต้องหรือมีการให้รางวัล นั่นคือเด็กแต่ละคนอาจเข้าใจสิ่งต่างๆ ด้วยวิธีที่แตกต่างกัน การเลือกวิธีสอนที่เหมาะสมกับเด็กนั้น บทเรียนและพัฒนาของเด็กจะช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้ดี

2) การใช้แรงเสริมในการปรับพฤติกรรม

แรงเสริมจัดเป็นรางวัลที่ช่วยให้เด็กปฏิบัติพฤติกรรมที่ตนได้รับความพึงพอใจโดยผู้ใหญ่สามารถให้แรงเสริมดังนี้

2.1) การให้ความสนใจในการยอมรับคำชมเชยจากผู้ใหญ่ เช่น การยิ้ม การทักทาย การสัมผัส จดจำ การแตะหลังเบาๆ จัดเป็นแรงเสริมที่มีประสิทธิภาพมากในการปรับพฤติกรรมโดยผู้ใหญ่สามารถให้ความสนใจแก่พฤติกรรมที่เหมาะสม และไม่ให้ความสนใจแก่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

2.2) การทำให้เด็กได้รับความสนใจ การยอมรับคำเชียชมจากกลุ่มเพื่อน แรงเสริมที่เด็กได้รับจากกลุ่มเพื่อนจะมีประสิทธิภาพมากสำหรับเด็กวัยนี้ ควรให้เพื่อนแสดงความชื่นชมเมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม เมื่อเด็กรู้ว่าพฤติกรรมของตนเป็นที่ยอมรับ เขาจึงทำพฤติกรรมนั้นๆ เพิ่มขึ้นอีก

2.3) การให้แรงเสริมแลกเปลี่ยน ในบางครั้งการให้แรงเสริมด้วยการให้ความสนใจและคำชมเชยอย่างเดียวอาจไม่เป็นการเพียงพอสำหรับการแก้ไขพฤติกรรมบางอย่าง เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว หรืออาละวาดทำลายข้าวของ การให้แรงเสริมแลกเปลี่ยนจะช่วยให้การแก้ไขพฤติกรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น ควรเลือกแรงเสริมที่เด็กพึงพอใจหรือเหมาะสมกับความต้องการของเด็กแต่ละคน แรงเสริมที่เป็นคำชมเชยไม่ควรยกย่องจนเกินจริง การลงโทษแม้ช่วยให้เด็กหยุดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ทันทีเมื่อยุติหันฟ้าผู้ใหญ่ แต่การลงโทษในเด็กจะมีผลเสียต่อจิตใจและมีผลต่อพฤติกรรมของเด็กอย่างมาก จึงควรใช้วิธีการอื่นๆ แทนการลงโทษด้วยการดูดี หรือวิพากษ์วิจารณ์ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2544: 5-12)

ปัญหาของเด็กในวัยเรียนที่พบบ่อยและแนวทางการช่วยเหลือ

ปัญหาของเด็กในวัยเรียนที่พบบ่อย เราสามารถจำแนกตามพฤติกรรมและแนวทางการช่วยเหลือได้ดังนี้

1) เด็กวิตกกังวล แนวทางการช่วยเหลือคือ ถ้าเด็กเรียนไม่ดีหรือทำงานได้ไม่ดี อายุรึบตำแหน่ง หรือเปรียบเทียบเด็กอื่น จะทำให้เด็กกังวลใจมากขึ้น ควรค่อยๆ สอน datum หาสาเหตุที่แท้จริงไม่ควรบังคับให้เด็กต้องไปเผชิญปัญหาโดยไม่มีการแนะนำช่วยเหลือ วิธีการที่เหมาะสมในการเผชิญปัญหาและปรับตัวกับปัญหาให้เด็กมีส่วนร่วมในการคิด เมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสมให้คำชื่นชมและให้กำลังใจเพื่อเสริมความมั่นใจในตนเอง

2) เด็กขี้อาย ไม่กล้าแสดงออก แนวทางการช่วยเหลือคือ กระตุนให้เด็กกล้าแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นอย่างเปิดเผย ยกย่องชมเชยเมื่อเด็กทำงานสำเร็จหรือเมื่อสามารถแสดงออกได้ พยายามให้เด็กมีความสัมพันธ์กับเพื่อน โดยพ่อแม่ควรเป็นแบบอย่างและชักจูงเด็กในการเข้าสังคม การแสดงความรักต่อเด็กโดยการพูด ฟัง สนับสนุนกิจกรรมของเด็กตั้งใจฟังเรื่องต่างๆ ที่เขาเล่า ให้เวลา กับลูก

3) เด็กขาดกล้า แนวทางการช่วยเหลือ คือ อธิบายทำความเข้าใจ ให้เด็กที่กล้าเข้าใจว่าทุกคนมีความกล้าเป็นธรรมชาติ การสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นกับเด็ก ด้วยการให้ทำกิจกรรมหลายๆ อย่าง จะช่วยให้ได้รับรายความหวานกล้าออกมานะ สร้างความเชื่อมั่นกับสิ่งที่กล้าให้เด็กรับรู้และคุ้นเคยกับสิ่งนั้นที่จะน้อยทำให้ความกล้าลดลง ความกลัวความจริงตามธรรมชาติ

บางอย่างก็ต้องให้เด็กเข้าใจ เช่น กลัวไฟเพราะมันร้อนและไม่มีอุ่นถ้าเด็กอาบน้ำไปແຍ່ໄຟ ก็ควรฝึกให้เข้าใจ ไม่ใช่ไม่กลัวอะไรเลยในชีวิตนี้ เพราะบางอย่างเมื่อกลัวแล้วไม่ทำ ก็จะทำให้เด็กเกิดความปลดภัย และบิความาราไม่ควรตั้งความหวัง และเข้มงวดกับเด็กเกินไป จนทำให้เด็กเกิดความกลัว ไม่กล้าบอกเล่าหรือแสดงออกให้ผู้ปกครองทราบ

4) เด็กไม่ห่วง่าย ควบคุมตนเองไม่ได้ แนวทางการช่วยเหลือคือ พ่อแม่ควรเป็นแบบอย่างในการควบคุมอารมณ์ให้ลูกเห็น ไม่ควรแสดงท่าทีเกรี้ยวกราด ควบคุมลูกหรือคนใกล้ชิดว่าตนเองมีความรู้สึกอย่างไร เช่น โกรธ ไม่พอใจ และขอแยกตัวไปเพื่อสงบสติอารมณ์ ไม่ควรมีบรรยายกาศอะทะเกรี้ยวกราดในบ้าน หรือผู้ใหญ่ไม่ควรเข้าແຍ່ให้เด็กอารมณ์เสีย โกรธ โวยวาย ส่งเสริมให้เด็กมีกิจกรรมหรืองานอดิเรกที่เหมาะสม จะช่วยให้เด็กมีความอดทน เมตตา และมีความดื้อยุ่งเสมอ ให้โอกาสเด็กๆ ปรับทุกข์และให้แนวทางการคิด ให้รู้จักคิดในแง่บวก มองโลกในแง่ดี สอนให้เด็กจัดการกับความโกรธด้วยวิธีนุ่มนวล มีเหตุผล อย่าประจันหรือซ้ำเติม หากเด็กทำพลาดชำนาญ ควรให้การปลอบใจให้โอกาสเด็กแก้ตัวใหม่ พร้อมทั้งให้คำชี้แจงเมื่อเด็กควบคุมอารมณ์ได้ดี

5) เด็กขี้อิจฉา แนวทางการช่วยเหลือคือ แนะนำผู้ปกครองว่าธรรมชาติเด็กทุกคนย่อมต้องการความเท่าเทียมกัน ถ้าเกิดปัญหานี้จะทำให้เด็กมีความรู้สึกอิจฉาเกิดขึ้น ไม่ควรเลี้ยงดูแบบมองข้ามความสามารถของลูกหรือพูดจาดูถูกอยู่บ่อยๆ ควรฝึกให้เด็กทำกิจกรรมตามความสนใจ และความสามารถเป็นก้าม เพื่อให้ตนเองได้มีโอกาสพบปะผู้คนทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การเข้าค่าย เล่นกีฬา จะช่วยสร้างทักษะทางด้านสังคม อารมณ์ และสติปัญญาไปพร้อมๆ กัน

6) เด็กกลัวการไปโรงเรียน ต้องพิจารณาแยกจากเด็กหนี้โรงเรียน เพราะหนี้โรงเรียนมักไปโรงเรียนทุกวันแต่ไม่ถึงโรงเรียน หรือหนี้ออกจากโรงเรียน ซึ่งมักมีพฤติกรรมเกเร อื่นๆ ร่วมด้วย เช่น พูดปด ลักษณะ ไม่ดี และชอบก่อเรื่องทะเลาะวิวาท เด็กกลัวการไปโรงเรียนเป็นปัญหาซุกเฉินทางจิตเวชเด็กจำเป็นต้องให้การรักษาอย่างรีบด่วน เนื่องจากเด็กที่ขาดการเรียนนานเท่าใด ปัญหาจะยิ่งเพิ่มขึ้นเท่านั้น ทั้งในด้านการเรียนและการปรับตัว เด็กจะเรียนไม่ทันเพื่อน และห่างเหินจากเพื่อนฝูง แนวทางการช่วยเหลือคือตรวจสอบร่างกายเพื่อให้แน่ใจว่าไม่มีโรคทางกายร่วมด้วย และประเมินสภาพจิตเพื่อหาสาเหตุ หากไม่พบโรคทางกายต้องให้ความมั่นใจแก่ผู้ปกครองว่าเป็นผลเนื่องจากความวิตกกังวล ประสานงานกับครูประจำชั้น ครูแนะแนว ผู้บริหารโรงเรียน ในระยะแรกที่เด็กเริ่มกลับเข้าสู่ชั้นเรียน กระตุนให้เด็กรู้สึกว่าได้รับความสนใจจากครูตามสมควร ไม่รบกวนความหวังเรื่องการเรียนมากจนเกินไป ให้เด็กค่อยๆ ลดความกังวลใจต่อการปรับตัว พ่อแม่ควรพูดกับเด็กดีๆ ว่าเด็กจำเป็นต้องไปโรงเรียน และหลีกเลี่ยงการอาชานะการทำกิจที่ต้องทำก่อนมาโรงเรียน เช่น การตื่น การอาบน้ำ ถ้าเด็กร้องให้อย่างมากให้พูด

ปลดล็อก ไม่จำเป็นต้องพูดบ่มขู่หรือลงโทษเด็ก ถ้ากรณีวิตกกังวลมากควรส่งต่อสถานบริการตามระบบเพื่อแพทย์อาจพิจารณาให้ยาหรือรับไว้ในโรงพยาบาลต่อไป

7) เด็กสมาชิกสัน แนวทางการแก้ไขช่วยเหลือคือ หลักเลี้ยงการลงโทษรุนแรง หรือข่าวดีให้กับเด็ก หรือประณามเด็กในทางไม่ดี เด็กที่เป็นโรคสมาชิกสันมักมีปัญหาพฤติกรรมทึ่งที่บ้านและที่โรงเรียน เด็กจะได้รับคำตำหนิ ทึ่งที่บ้านและที่โรงเรียน จนเกิดเป็นภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อตนเอง มีผลต่อบุคลิกภาพของเด็ก ถ้ามีปัญหาทางอารมณ์ควรพูดคุยกับลูกโดยนิยม ระบายนความตึงเครียดผ่านกิจกรรมการเล่นฟิกให้เด็กมีสมาชิกยาวขึ้น โดยค่อยๆ แบ่งงานให้เหมาะสมกับระดับสมาชิกของเด็ก เพิ่มงานที่ต้องใช้สมาชิกจากงานง่ายๆ ไปสู่งานที่ใช้สมาชิกมากขึ้น ส่งเสริมให้ทำกิจกรรมที่เด็กสนใจใช้กิจกรรมที่ความสนใจมาช่วยในการฝึกให้เด็กมีสมาชิกกับกิจกรรมที่ทำ อีกทั้งเป็นการเพิ่มความรู้สึกที่ดีของเด็กต่อตนเองที่สามารถทำอะไรได้สำเร็จอย่างที่ตนเองต้องการ ทำกิจกรรมที่มีโอกาสสร้างรายได้ที่มีอยู่ เช่น การเล่นกล่องแจ้ง การเล่นที่รุนแรงแต่อยู่ในกติกา ถ้าเป็นโรคสมาชิกสัน ควรปรึกษาแพทย์

8) เด็กลักษณะ หมาย แนวทางการช่วยเหลือคือ ควรจัดการแสดงปฐกิริยา กิจกรรม รังเกียจลงโทษ หรือประณามให้ได้อายแก่เด็ก แต่ควรแสดงท่าทีให้เด็กเห็นชัดเจนว่าทำไม่ถูกต้องให้การพสมบัติของผู้อื่น และให้นำของนั้นไปคืนเจ้าของ สอนให้เด็กเข้าใจเรื่องสิทธิผู้อื่นและการดูแลสิทธิของตนเอง

9) เด็กพูดโภก ก แนวทางการช่วยเหลือคือ ผู้ปกครองควรให้ความเข้าใจในปัญหาสาเหตุ และร่วมมือ ในการแก้ไขปัญหา แนะนำให้ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีในการพูดความจริง และให้ความรักความอบอุ่น พร้อมทั้งยอมรับและให้โอกาสในลิ่งที่เด็กทำผิดพลาด ชุมชนเมื่อเด็กพูดความจริง ไม่ตามาให้เด็กยอมรับผิด พร้อมทั้งชี้ให้เด็กเห็นลิ่งผิดที่จะเกิดขึ้นทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เมื่อไม่พูดความจริง พร้อมทั้งชี้แนะนำแนวทางวิธีการ ใบสาเหตุของปัญหาที่ถูกต้อง

10) เด็กหนี้โรงเรียน แนวทางการช่วยเหลือคือ ศึกษาข้อมูล การเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อม และแนะนำให้ผู้ปกครองเข้าใจ ไม่ลงโทษรุนแรง และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหารับฟัง ข้อคิดเห็นให้เด็กประเมินการกระทำ พร้อมทั้งชี้ให้เห็นผลเสียที่เกิดขึ้น ร่วมทางานเลือกที่เหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อตนเอง ควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็ก โดยใช้แรงเสริมทางบวก และประสานกับโรงเรียน จัดกิจกรรมที่น่าสนใจที่เด็กสามารถมีส่วนร่วมได้มากขึ้น

11) เด็กก้าวร้าว แนวทางการช่วยเหลือคือ ให้ความเข้าใจ ความเป็นกันเอง หรือความใกล้ชิดกับเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กรับความชุ่นเคือง หรือข้อขัดข้องต่างๆ ออกมานะเพื่อจะได้ทราบลึกลับของความก้าวร้าวของเด็ก ฝึกให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ศิลปะ ดนตรี ออกกำลังกาย ซึ่งจะทำให้เด็กใช้ความสามารถไปในทางที่ถูกต้อง ในการพัฒนาพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นแบบ

ไม่ทำร้ายตนเองและผู้อื่น หรือแสดงออกเพื่อต้องการให้ตอบสนอง การเพิกเฉย จะช่วยทำให้ พฤติกรรมค่อยๆ ลดลง และหายไปในที่สุด ในกรณีที่พฤติกรรมเป็นแบบก้าวร้าว เป็นแบบทำร้ายตนเองและผู้อื่น จะต้องใช้วิธีการเข้าควบคุมเด็กแทนการเพิกเฉย และชั่นชุมเด็กเมื่อเด็กแสดง พฤติกรรมก้าวร้าวน้อยลง

12) เด็กขาดวินัย ไม่มีความรับผิดชอบ แนวทางการช่วยเหลือคือ ควรมีข้อตกลงกับเด็ก และทำงานข้อตกลงนั้น ครูหรือผู้ใหญ่ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีอย่างสม่ำเสมอ ให้รางวัลหรือชั่นชุมเด็กเมื่อเด็กรักวินัย และลงโทษเมื่อเด็กทำผิด ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ แต่การลงโทษไม่ควรใช้การด่าหรือวิธีรุนแรง ซึ่งจะทำให้เด็กต่อต้านยิ่งขึ้น การลงโทษน่าจะเป็นการทำข้อตกลงร่วมกัน ระหว่างพ่อแม่กับเด็ก หรือเด็กกับครู เปิดโอกาสให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง พ่อแม่ควรมีใจอนุญาติ ว่าสิ่งที่เด็กมีการตัดสินเลือกเด็กต้องมีหน้าที่รับผิดชอบด้วย เช่น เด็กอยากเรียนคนตัวเอง ก็ต้องตั้งใจเรียนและทำการบ้านให้เรียนร้อยไม่ให้เสียการเรียน และชั่นชุมเมื่อเด็กรับผิดชอบหน้าที่ได้ดี

13) เด็กติดการพนัน แนวทางการช่วยเหลือคือ สร้างกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนในการป้องกัน ปราบปรามการพนันช่วยให้เด็กมีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามความเห็นของกลุ่มด้วยการมองหาส่วนตัวในเด็กแต่ละคน หากเหตุความจำเป็นของการใช้เงิน ซึ่งให้เห็นผลที่อาจติดตามมา หากทางออกวิธีอื่นที่เหมาะสม ผู้ปกครอง โรงเรียน และชุมชน ร่วมมือกันสอดส่องเด็ก ไม่ให้เด็กที่ชอบการพนันจับกลุ่มกันเอง และไม่เป็นตัวอย่างในการเล่นพนันหรือเสี่ยงโชค หรือให้เพื่อนช่วยสอดส่องติดตาม สนับสนุนให้เด็กใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ผู้ปกครองโรงเรียน ควรจัดกิจกรรมและสร้างบรรยากาศเป็นแบบความสนุก

14) เด็กเก็บตัว แยกตัวเอง แนวทางการช่วยเหลือคือ ศึกษาข้อมูล การเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อมในครอบครัว ซึ่งจะให้ญาติเข้าใจปัญหา สาเหตุ และการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ แก้ไข ให้ความสนใจรับฟัง เป็นที่ฟังที่ปรึกษา ให้เด็กได้ระบายความรู้สึกนึกคิด และให้กำลังใจ ให้เด็กหากศักยภาพของตนเอง กระตุ้นส่งเสริมให้แสดงออก ให้มีส่วนร่วมในการพูดคุย มีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น กระตุ้นให้เกิดความมั่นใจและยอมรับ ควรให้เด็กได้แสดงในสิ่งที่เด็กถนัด ที่จะสามารถน้อยที่จะน้อย พร้อมทั้งชั่นชุมความหมายเหมือนกัน ทางเพื่อนสนิทให้เด็กได้สนิมสนมกัน เช่น ทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยกัน และค่อยให้เด็กปรับตัวเข้ากลุ่มใหม่ๆ ต่อไป

15) เด็กอหิสติก แนวทางการช่วยเหลือคือ การปรับพฤติกรรมเพื่อกระตุ้น พัฒนาการ ด้านที่บกพร่องให้ใกล้เคียงกันกับปกติมากที่สุด โดยพ่อแม่หรือผู้ปกครองจะมีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือเด็กร่วมกับผู้รักษา อาจมีการใช้ยา เพื่อควบคุมพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่อการฟื้กฟื้น อาการให้เด็กอหิสติกได้ออกสู่สังคมภายนอกบ้านร่วมกับครอบครัว โดยบิดามารดาสามารถควบคุมไม่อยู่นิ่ง ก้าวร้าวrun แต่ยังไม่สามารถรักษาภาวะอหิสติกให้หายได้ ควรฟื้ก

การสื่อสาร และพฤติกรรมไม่เหมาะสมของเด็กได้ ควรให้ความรัก ความสนใจ ยอมรับเด็ก ออทิสติกเป็นสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัว

16) เด็กติดสารเสพติด แนวทางการช่วยเหลือคือ ควรพิจารณาให้ตรงกับสาเหตุของเด็กแต่ละคนและ ควรดำเนินการอย่างละเอียดอ่อนรوبرอคอบ โดยอาศัยการให้ความรัก ความอบอุ่น และเป็นที่ไว้วางใจของเด็กในการแก้ปัญหา ให้ความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับชนิด และโทษของยาเสพติด แนะนำให้เด็กมีทักษะในการปฏิเสธและป้องกันตัวเองจากการใช้สารเสพติด ทุกชนิด เป็นที่ปรึกษาทางด้านการปรับตัว การฝึกอาชีพ และการบำบัด รักษาทางสังคม จิตใจ และหา แนวทางร่วมกันกับครอบครัว โรงเรียนในการแก้ปัญหา และนำเด็กเข้ารับการบำบัดรักษาและพื้นฟู จิตใจ

17) เด็กบกพร่องในกระบวนการเรียนรู้ แนวทางการช่วยเหลือคือ แนะนำผู้ใหญ่ ปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้ผ่านโสตประสาทหลายด้าน เป็นการเรียนรู้ ผ่านการฟังและการหันมากว่าการเรียนรู้ผ่านการอ่าน ฝึกฝนทักษะที่บกพร่องซ้ำๆ บ่อยๆ แต่ผู้ฝึก ต้องเข้าใจว่าทักษะที่บกพร่องนั้นมีต้น因จากการที่เด็กขาดการฝึกฝนจึงมีข้อจำกัดอยู่มาก ควรตั้งเป้าหมาย การฝึกเป็นขั้น เริ่มจากความสามารถที่เด็กพอทำได้ก่อน แนะนำให้ครอบครัว ผู้ปกครองเข้าใจความ บกพร่องในทักษะการเรียนรู้ของเด็ก เช่น อ่านไม่ออก สะกดคำไม่ได้ หรือบวกลบเลขไม่ได้ ช่วยให้ พ่อแม่สอนซ้อมเสริมให้กับเด็กได้ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2544: 21-93)

สรุปการป้องกันและแก้ไขปัญหา เป็นการดูแลช่วยเหลือให้คำปรึกษาให้กับนักเรียน กรณีมีปัญหาที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ทั้งรายบุคคลและเป็นรายกลุ่ม ไม่ปล่อยປະລາຍງານนักเรียนจน กล้ายเป็นปัญหาของสังคม โดยครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการ 2 ประการคือ การให้การปรึกษา เบื้องต้น การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน เช่น กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมในห้องเรียน กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน กิจกรรมซ้อมเสริม และกิจกรรมการสื่อสารกับ ผู้ปกครอง

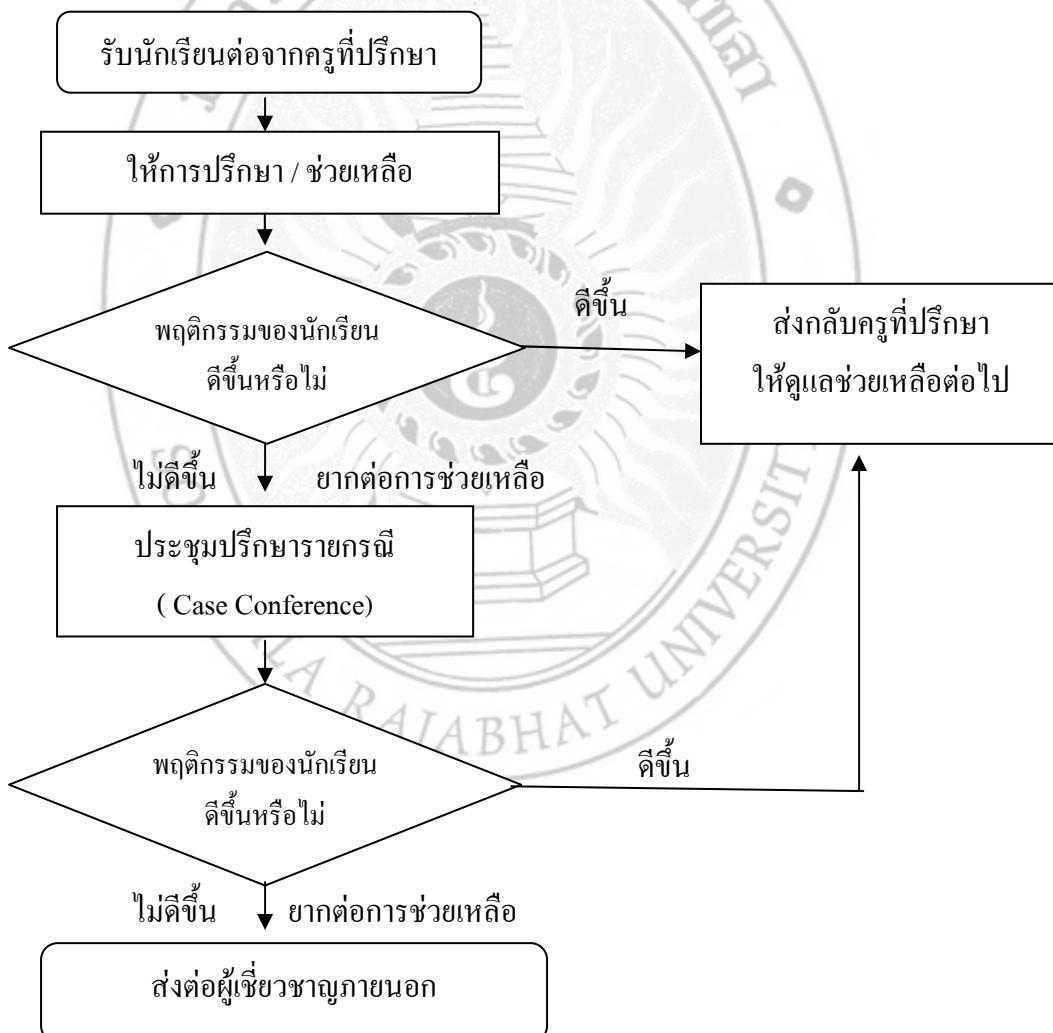
5. การส่งต่อนักเรียน

การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน โดยครูที่ปรึกษาปฏิบัติตามกระบวนการใน ข้อ 4 นั้น อาจมีบางกรณีที่ปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียน มีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อปัญหาของ นักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้เป็นบทบาทหน้าที่ของ ครูที่ปรึกษาหรือคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมาขึ้น หรือลุก成為กลาโหมเป็น ปัญหาใหญ่โดยนักเรียนต่อการแก้ไข การส่งต่อແມ່ນເປັນ 2 ແນບຄືອ

5.1 การส่งต่อภัยใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้การช่วยเหลือได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อกฎหมายแนว ครุพยาบาล ครูประจำวิชาหรือฝ่ายปกครอง เป็นต้น

5.2 การส่งต่อภัยนอก ครูแนะนำหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการต่อไปยัง ผู้เชี่ยวชาญภายนอก

สำหรับการส่งต่อภัยในหากส่งต่อไปยังครูแนะนำหรือฝ่ายปกครองจะเป็น การแก้ปัญหาที่ยกต่อการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา ครูที่รับต่อต้องมีการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ และประสานการทำงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ แต่หากเกิดกรณียกต่อ การช่วยเหลืออีก ก็ต้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอกเช่นกัน gap 5 แสดงกระบวนการดำเนินงานของ ครูแนะนำ ฝ่ายปกครอง

gap 5 แสดงกระบวนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาของครูแนะนำ / ฝ่ายปกครอง

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 53)

แนวทางการพิจารณาในการส่งต่อโดยครูที่ปรึกษา

- 1) นักเรียนมีพฤติกรรมคงเดิมหรือไม่ดีขึ้นหรือแย่ลง แม้ว่าครูที่ปรึกษาจะดำเนินการช่วยเหลือด้วยวิธีการใด
- 2) นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น นัดให้มาพบแล้วไม่มาตามนัดอยู่เสมอ ให้ทำกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือ ก็ไม่ยินดีร่วมกิจกรรมใดๆ เป็นต้น
- 3) ปัญหาของนักเรียนที่เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น เกี่ยวกับความรู้สึก ความซับซ้อนของสภาพของจิตใจที่จำเป็นต้องให้การช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและได้รับการบำบัดทางจิตวิทยา ควรพิจารณาส่งต่อให้ผู้มีความรู้เฉพาะทางเพื่อดำเนินการให้การช่วยเหลือต่อไป

แนวทางการส่งต่อนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรดำเนินการดังนี้

- 1) ประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนต่อเพื่อให้ทราบล่วงหน้าก่อน
 - 2) สรุปข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมา รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือ และวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมา รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือนั้น ให้ผู้รับการช่วยเหลือนักเรียนทราบ โดยมีแบบบันทึกการส่งต่อหรือแบบประสานงานขอความช่วยเหลือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง
 - 3) ครูที่ปรึกษาควรชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็นในการส่งต่อโดยใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ ระมัดระวังมิให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผิด กังวล หรือโกรธ เป็นต้น แต่ให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีจากการส่งต่อ และยินดีไปพบครูที่ช่วยเหลือตามแต่กรณีที่ครูที่ปรึกษาพิจารณาว่าเหมาะสม
 - 4) ครูที่ปรึกษานัดวัน เวลา สถานที่นัดพบกับครูที่รับช่วยเหลือนักเรียน และส่งต่อให้เรียบร้อย
 - 5) ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ (กรมสามัญศึกษา, 2544: 7-29)
- สรุปการส่งต่อนักเรียน แบ่งเป็น 2 แบบ คือ (1) การส่งต่อนักเรียนภายนอก ครูที่ปรึกษา ส่งต่อไปยังครูแนะแนว ฝ่ายปกครอง เป็นการแก้ปัญหา ที่ขาดต่อการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับจิตใจ ความรู้สึก ปัญหาพฤติกรรม ที่ซับซ้อนหรือรุนแรง เป็นต้น (2) การส่งต่องานนอก โดยครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก หรือผู้มีทักษะความสามารถตรงกับลักษณะปัญหา เป็นกรณีปัญหาของนักเรียนที่มีความซับซ้อนเพื่อการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วที่สุด

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานระบบการคุ้มครองเด็ก

- 1) ทีมนำและทีมประสานงาน อันได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียนทุกฝ่าย รวมทั้งกลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้างานต่างๆ ประธานักถึง ความสำคัญของระบบการคุ้มครองนักเรียน และให้การสนับสนุนดำเนินงานหรือร่วมกิจกรรม ตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ

2) ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องมีความตระหนักรถึงความสำคัญของระบบ การคุ้มครองนักเรียน และมีทัศนคติต่อนักเรียน มีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน

3) คณะกรรมการหรือคณะกรรมการทำงานทุกคณะ ต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด และมีการประชุมในแต่ละคณะอย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด

4) ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักสำคัญในการดำเนินงาน โดยต้องได้รับความร่วมมือ จากครูทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งการสนับสนุนในเรื่องต่างๆ จากโรงเรียน

5) การอบรมให้ความรู้และทักษะ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูล ความรู้ แก่ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง ในเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการคุ้มครองนักเรียน เป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะในเรื่องจิตวิทยาการแนะนำแนะและการให้คำปรึกษาเบื้องต้น และแนวทาง การแก้ไขปัญหาต่างๆ ของนักเรียน ซึ่งโรงเรียนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

6) ผู้ปกครองและเครือข่ายการร่วมพัฒนาในทุกส่วนของสังคม มีความมุ่งมั่นในการดำเนินการคุ้มครองนักเรียน และเข้าใจในเชิงบูรณาการอย่างเข้มแข็งจริงจัง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 6)

ประโยชน์ของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กรมสุขภาพจิต (2546: 3) คู่มือการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 1-2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) กล่าวถึงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

- 1) นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงตามสภาพปัญหา
 - 2) สัมพันธภาพระหว่างครุภัณฑ์นักเรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น
 - 3) นักเรียนรู้จักตนเองและความคุณตันเองได้
 - 4) นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข
 - 5) นักเรียนมีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

กระทรวงศึกษาธิการ (2547: 8) ประ โยชน์ของการดำเนินงานระบบการคุ้มครองนักเรียน ตามแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการได้แก่

1) นักเรียน ได้รับการคุ้มครองนักเรียนด้าน สุขภาพกาย สุขภาพจิต และสภาพแวดล้อมทางสังคมอย่างทั่วถึง ได้รับการส่งเสริมพัฒนาป้องกัน แก้ไขปัญหาทั้งด้าน การเรียนรู้และความสามารถพิเศษ ได้รับการสนับสนุนและการปรับตัว มีทักษะทางสังคมและอยู่ใน สังคมอย่างมีความสุข มีทักษะชีวิตและมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนครูและผู้ปกครอง

2) ครู ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการคุ้มครองนักเรียน มีเจตนาที่ดีต่อ นักเรียน มีผลงานสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา มีความรักและศรัทธาใน วิชาชีพครู

3) ผู้บริหาร ได้รับการคุ้มครองนักเรียน ให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ ได้ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ใช้ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนานักเรียน หลักสูตร และมี คุณภาพ การจัดการศึกษามีรูปแบบกระบวนการพัฒนาและพัฒนาเชิงระบบภายใต้การมีส่วนร่วม

4) ผู้ปกครอง ชุมชน ได้ตระหนักในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน เช้าใจถึงวิธีการ อบรมสั่งสอนบุตรหลาน เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรหลานและคนในชุมชน มีสัมพันธภาพที่ดีกับ บุตรหลานเป็นครอบครัวที่เข้มแข็ง

5) โรงเรียน มีผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา ได้รับการยอมรับ การสนับสนุน จากชุมชน บุคลากร องค์กรที่เกี่ยวข้อง มีการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้และ เอื้ออาทร

6) เพศพื้นที่การศึกษา ได้พัฒนา นวัตกรรมในการพัฒนานักเรียน พัฒนาองค์ความรู้ เกี่ยวกับการทำงาน การนิเทศติดตามผล ประเมินและการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบการคุ้มครองนักเรียน มีระบบข้อมูลสารสนเทศทั้งข้อมูลระดับบุคคล และระดับโรงเรียนเพื่อพัฒนางานต่อไป

7) ประเทศไทย ได้นักเรียนมีคุณภาพดี มีปัญญา และมีความสุข มีการเชื่อมโยง ข้อมูลของเยาวชนทุกระดับ ลดปัญหาที่ส่งผลต่อเด็กและเยาวชน ลดค่าใช้จ่ายของหน่วยงานต่างๆ ประชาชนมีคุณภาพเป็นกำลังอันสำคัญในการพัฒนาประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547: 8)

ดังนั้นการดำเนินงานระบบการคุ้มครองนักเรียน มีประ โยชน์คือนักเรียนได้รับ การคุ้มครองนักเรียนทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา สัมพันธภาพระหว่างครุภัณฑ์นักเรียนเป็นไป ด้วยดีและอบอุ่น นักเรียนรู้จักตนเอง ควบคุมตนเอง ได้ มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) คุณธรรมจริยธรรม (MQ) และความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรค (AQ) เรียนรู้อย่างมีความสุขและ ได้รับการส่งเสริมพัฒนาเด็กตามศักยภาพโดยรอบด้าน

ผลสำเร็จของระบบการคุ้มครองนักเรียน มีดังนี้

- 1) บุคลากรทุกคนตระหนักรถึงความสำคัญของระบบการคุ้มครองนักเรียน
- 2) ผู้รับผิดชอบ วางแผนและดำเนินงานตามระบบ ได้อ่ายมีประสิทธิภาพ
- 3) ระบบการคุ้มครองนักเรียนสามารถบูรณาการเข้ากับการกิจของสถานศึกษาได้
- 4) สร้างบรรยากาศการทำงานแบบมีส่วนร่วมและเป็นประชาธิปไตย
- 5) มีสารสนเทศของระบบการคุ้มครองนักเรียน
- 6) มีข้อมูลสาระสนเทศ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน สรุปรายงานและประชาสัมพันธ์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547: 55)

สภาพความสำเร็จของการคุ้มครองนักเรียน

การบริหารจัดการระบบการคุ้มครองนักเรียนที่ประสบความสำเร็จ นักเรียนจะมีคุณภาพชีวิตและทักษะการดำรงชีวิต ดังนี้ มีทักษะการเรียนรู้ มีทักษะการสื่อสาร มีคุณธรรมจริยธรรม มีพฤติกรรมประชาธิปไตย มีจิตสำนึกรักษาภาระ ตระหนักรู้ปัญหาสิ่งแวดล้อม มีทักษะการจัดการ สร้างงานอาชีพ รักษาสวัสดิภาพ และสร้างความปลดปล่อย มีจิตใจอ่อนโยน มีสุนทรียภาพ สุขภาพดี ทั้งกายและใจ บริโภคอย่าง恰สมควร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 66)

สรุปการที่สถานศึกษางานสามารถดำเนินงานระบบการคุ้มครองนักเรียน ได้อ่ายมีประสิทธิภาพ เพื่อให้นักเรียนทุกคน ได้รับการคุ้มครองจากครูในระบบการคุ้มครองนักเรียนอย่างทั่วถึง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหาร ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานตามวัฏจักรคุณภาพของเดมинг (Deming's Cycle) เป็นการบริหารเชิงระบบที่เหมาะสมกับการบริหารระบบการคุ้มครองนักเรียน ให้เกิดประสิทธิภาพได้ ประกอบด้วย (1) การวางแผน (P- Plan) โดยกำหนดทิศทางและกลยุทธ์วางแผนปฎิบัติ การวางแผนและแผนดำเนินงาน (2) การดำเนินงาน (D- Do) โดยการพัฒนาบุคลากร สนับสนุนให้ครู บุคลากร พลิกและจัดทำสื่อ นวัตกรรม โดยปฏิบัติการกิจ ตามกระบวนการดำเนินงานระบบการคุ้มครองนักเรียน ได้แก่ การรักษาความปลอดภัยของนักเรียน ตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ (3) การตรวจสอบ (C- Check) ได้แก่ การนิเทศ กำกับ ติดตามงานที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง ย่อมทำให้โรงเรียนมีระบบการคุ้มครองนักเรียนที่มี คุณภาพและมีประสิทธิภาพ ซึ่งหากนำแนวทางดังกล่าวมาใช้กับการบริหารระบบการคุ้มครองนักเรียน ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญ ของสถานศึกษาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ย่อมทำให้โรงเรียนมีระบบการคุ้มครองนักเรียนที่มี

กระบวนการ วิธีการ และเครื่องมือที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้ จะทำให้นักเรียน ได้รับการดูแลช่วยเหลือส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพเป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

กาญจนา สุขสะอาด (2542: ง) ศึกษาการดำเนินงานการบริการแนะแนวของผู้บริหาร สถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา พบว่าผู้บริหาร สถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ที่มีประสบการณ์ ด้านดำรงตำแหน่งต่างกันมีการดำเนินงานบริการแนะแนวในส่วนร่วมและรายได้อยู่ในระดับ ปานกลาง ในด้านการบริหารติดตามผลแต่ละกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดย ผู้บริหารที่มีประสบการณ์การดำรงตำแหน่ง 13 ปีขึ้นไป มีการดำเนินงานบริการแนะแนวมากกว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์การดำรงตำแหน่งต่ำกว่า 13 ปี ผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มี การดำเนินงานบริการแนะแนวโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง การดำเนินงานบริการแนะแนวของผู้บริหารสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดสงขลา กือควรจัดอบรมครุภัณฑ์ให้กับครุภัณฑ์ที่ด้านการแนะแนว จัดอัตรากำลัง ครุภัณฑ์แนะแนวอย่างน้อยสถานศึกษาละหนึ่งคน ควรมีการบันทึกพฤติกรรมนักเรียนอย่างต่อเนื่องและ เป็นปัจจุบัน ผู้บริหารระดับสูงควรให้ความสำคัญกับการแนะแนวและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ

วิจตร พันธ์สวัสดิ์สกุล (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาระบบการปฏิบัติงานของอาจารย์ ที่ปรึกษาเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการ อาจารย์ที่ปรึกษาทุกคนมีความเข้าใจในบทบาทและระบบ ปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษา และเกิดความตระหนักรู้ในการที่จะช่วยแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมีความชัดเจนเป็น ระบบ และเป็นปัจจุบัน หากอาจารย์ที่ปรึกษาไม่มีโอกาสสร่วมกิจกรรมความมอบหมายให้หัวหน้าห้อง เป็นผู้รายงานความเคลื่อนไหวให้อาจารย์ที่ปรึกษาทราบเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่างๆ ของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เป็นการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และการกำกับติดตาม อาจารย์ที่ปรึกษาทำการกำกับ ติดตามให้มีประสิทธิภาพ กระชับและรวดเร็วยิ่งขึ้น ได้รับ

ความร่วมมือจากอาจารย์ประจำวิชาช่วยเช็คเวลาเรียนทุกภาคเรียน มีเอกสารบันทึกการเช็คเวลาเรียนเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อกำกับติดตามนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ได้ทันท่วงที

เสมอ หาริวร (2546: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านกรุงวิทยาคາร อำเภอบ้านกรุง เขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้ หลังจากที่ได้ดำเนินการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามวาระ PAOR ทำให้เกิดการพัฒนาคือ การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการพัฒนาอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยระดับดี ซึ่งมากขึ้นกว่าก่อนการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ตามองค์กรคือประกอบทั้ง 5 ประการ pragmatism เอกสารร่องรอยการปฏิบัติงานที่ชัดเจน การประเมินเพื่อทบทวนการดำเนินงานระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนมีระดับการปฏิบัติเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับดี ซึ่งได้พัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิมที่อยู่ใน ระดับพอใช้ และการประเมินเพื่อทบทวนระบบบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการปฏิบัติเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับดี ซึ่งได้พัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิมที่อยู่ในระดับปฏิบัติต้องปรับปรุง

ไชวนันต์ มาตรฐาน (2546: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องสภาพการดำเนินงานระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมธยศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษา พบว่า สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในขั้นเตรียมการและวางแผน การดำเนินงาน มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ขั้นปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานมีการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ขั้นกำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในขั้นเตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และรายการที่มีปัญหาสูงสุดคือ การวิเคราะห์สภาพความพร้อม ของโรงเรียน ใน การดำเนินงานขั้นปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และรายการที่มีปัญหาอันดับสูงสุดคือ การเยี่ยมบ้านนักเรียน ขั้นกำกับ ติดตาม ประเมินผล และ รายงานผล มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และรายการที่มีปัญหาระดับสูงสุดคือ การนิเทศ การติดตามผล

ณรงค์ชัย ลาไพรวัลย์ (2546: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องติดตามผลการดำเนินงานระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมหาชัยพิทยาคາร จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า (1) สภาพ ปัจจุบันในการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวม พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ใน ระดับมาก เรียงตามลำดับคือ การคัดกรองนักเรียน การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การป้องกันและการแก้ไขปัญหา การส่งเสริมนักเรียน และการส่งต่อ (2) ปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง คือ การป้องกันและการแก้ไข

ปัญหา การคัดกรองนักเรียน การส่งต่อ การส่งเสริมนักเรียน ยกเว้นการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ที่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (3) ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบการคุ้มครองนักเรียน คือ โรงเรียนควรมีคณะกรรมการนิติเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ ควรมีการพัฒนาระบบสารสนเทศ ควรมีความพร้อมด้านเอกสาร สื่อและอุปกรณ์ เพื่อเอื้อในการดำเนินงาน ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และควรจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้แก่ครุภัณฑ์กับระบบการคุ้มครองนักเรียน

อำนวยผล สารพธรรม (2546: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษา ในโรงเรียนนำร่องระบบการคุ้มครองนักเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา ผลการศึกษาพบว่า (1) การปฏิบัติหน้าที่ครูที่ปรึกษา มีการจัดกิจกรรมในห้องเรียน อบรมให้ข้อคิดการดำเนินชีวิต เชิญผู้ปกครองมาพบที่โรงเรียนศึกษาข้อมูลนักเรียนจากทะเบียนสะสม มีการประชุมผู้ปกครองภาคเรียนละ 1 มีการสัมภาษณ์นักเรียน สรุปผลการคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคล ส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาเฉพาะด้าน โรงเรียนกำหนดเกณฑ์เพื่อการคัดกรองนักเรียน มีการประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนต่อให้ทราบล่วงหน้า (2) ปัญหาการปฏิบัติงานที่พบคือ ครูที่ปรึกษาดูแลนักเรียน เป็นจำนวนมาก ไม่มีเวลาในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน ศึกษาข้อมูลนักเรียน บันทึกผลการคัดกรองนักเรียน จัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ปัญหา ติดตามผลการคุ้มครองนักเรียน ไม่ได้รับความร่วมมือจากนักเรียนในการให้ข้อมูลและการจัดกิจกรรมโฆษณา ครูที่ปรึกษาขาดความรู้ ทักษะ ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อส่งต่อ

ยุทธนา เรืองไพบูล (2547: 49) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงาน ตามระบบการคุ้มครองนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี ผลการวิจัยปรากฏว่า ปัญหาการดำเนินงานตามระบบการคุ้มครองนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูที่ปรึกษาชายและครูที่ปรึกษาหญิง อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาการดำเนินงานตามระบบการคุ้มครองนักเรียน ระหว่างความคิดเห็นของครูที่ปรึกษาชายกับครูที่ปรึกษาหญิง ไม่แตกต่างกัน

ไพรวัลย์ เหลืองสุดใจ (2547: บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพ ระบบการคุ้มครองนักเรียนกับคุณภาพนักเรียน โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า (1) การประกันระบบการคุ้มครองนักเรียน โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (2) คุณภาพนักเรียน โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (3) ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพระบบการคุ้มครองนักเรียนกับคุณภาพนักเรียน โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากรัฐน รัตนมาลี (2547: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบการคุ้มครองนักเรียนของข้าราชการครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาฬสินธุ์ เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า สภาพการดำเนินงาน ส่วนมากปฏิบัติตามเป็นร้อยละ 94.16 ปัญหาการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้าราชการครูที่มีสถานภาพในการทำงานและประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน ซึ่งปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหาการดำเนินงาน โดยรวมและเป็นรายด้าน 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่ข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาด้าน การส่งต่อนักเรียนมากกว่าข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.5 และโดยรวมยังพบว่ายังไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน

วิชา อินทร์จิตรา (2548: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานระบบการคุ้มครองนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานระบบการคุ้มครองนักเรียนขั้นกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ มีการปฏิบัติระหว่างปานกลางถึงมาก มีปัญหาระดับปานกลาง ขั้นกำหนดมาตรฐานระบบการคุ้มครอง ช่วยเหลือนักเรียนให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับระบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมีการปฏิบัติระดับมาก มีปัญหาระดับปานกลาง ขั้นพิจารณามาตรฐานและตัวชี้วัด โดยผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการยอมรับวางแผนการ แผนและแนวปฏิบัติ มีการปฏิบัติระดับมาก มีปัญหาระดับปานกลาง ขั้นวางแผนการดำเนินงาน มีการปฏิบัติระดับมาก มีปัญหาระดับปานกลาง ขั้นดำเนินงานตามแผน มีการปฏิบัติระดับมาก มีปัญหาระดับปานกลาง ขั้นนิเทศ กำกับ ติดตามงานที่มอบหมาย มีการปฏิบัติระดับปานกลาง มีปัญหาระดับปานกลาง ขั้นประเมินผลและสรุปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มีการปฏิบัติระหว่างปานกลางถึงมาก มีปัญหาระดับน้อยถึงปานกลาง ส่วนปัญหาที่สำคัญคือ (1) ครุภาระงานมาก ไม่ได้ติดตามผู้ติดตามอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง (2) บุคลากรมีน้อยดูแลความปลอดภัยทางสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนทำได้ไม่ทั่วถึง

สมัคร ขันชุมพล (2548: 124) ศึกษาวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานระบบการคุ้มครองนักเรียนของข้าราชการครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบรายด้านทุกด้านพบว่าข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 15 ปี มีปัญหาแตกต่างกับข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 15-25 ปี และมากกว่า 25 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 15-25 ปี มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกับข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 25 ปี ทุกด้าน

สารีร์ นาคะ (2548: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการของระบบการคุ้มครองนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพเกี่ยวกับกระบวนการของระบบการคุ้มครองนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา มีการดำเนินการระหว่างร้อยละ 30-60 ทั้ง 5 ด้าน คือ (1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (2) ด้านการคัดกรองนักเรียน (3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา (5) ด้านการส่งต่อ ล้วนปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการของระบบการคุ้มครองนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการคัดกรองนักเรียน มีปัญหาระดับปานกลาง ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการส่งต่อ มีปัญหาระดับน้อย สำหรับปัญหาที่สำคัญคือ (1) ครูไม่มีเวลาวิเคราะห์ข้อมูล (2) แบบสรุปการคัดกรองไม่ชัดเจน (3) จำนวนนักเรียนมากทำให้ครุภูมิไม่ทั่วถึง (4) ขาดความต่อเนื่องในการติดตามผลการคุ้มครองนักเรียน

งานวิจัยต่างประเทศ

Bull (1998: 699-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวินัยของนักเรียน โดยเน้นการบริหารโรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวกับความต้องการของนักเรียน ระบุวินัยของโรงเรียน การแก้ไขปัญหาวินัยของนักเรียน และการปรับปรุงความประพฤติของนักเรียน พบว่าโรงเรียนควรจัดกลไกในการบริหาร เพื่อให้บุคลากรของโรงเรียนได้คุ้มครองนักเรียน ได้อย่างเต็มที่ ช่วยให้นักเรียนได้ทราบความตั้งใจจริงที่จะแก้ไขปัญหาของโรงเรียน ไม่ใช่การจับผิด แต่เป็นการส่งเสริมช่วยเหลือสนับสนุน ให้นักเรียนได้แก้ไขความประพฤติของตนเอง พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

Cole (1999: 946-A) ได้ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้ช่วยครูใหญ่ในด้านการควบคุมการคุ้มครองนักเรียน ตามความคิดเห็นของครูใหญ่ และผู้ช่วยครูใหญ่ในโรงเรียนของรัฐอรรเจีย การเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า ผู้ช่วยครูใหญ่ได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมในการกำจัดกลุ่มนักเรียนที่จะร่วมกันกระทำการความผิดหรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างแขกผู้มาเยือนโรงเรียนกับบุคลากรของโรงเรียนควบคุณการเข้าชั้นเรียนของนักเรียน และประสานงานกับหน่วยงานสนับสนุนการทำกิจกรรมของนักเรียน ทั้ง 2 กลุ่ม มีการรับรู้เกี่ยวกับความรับผิดชอบเบื้องต้นของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวินัยนักเรียนแตกต่างกัน ได้แก่ การเสริมสร้างบรรยายกาศของโรงเรียนให้เกิดการสร้างสรรค์พุทธิกรรมที่เหมาะสม การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความผิดทางวินัยของนักเรียน เป็นผู้ประสานงานกับบุคคลภายนอกและการบริหารงบประมาณ แต่ทั้ง 2 กลุ่ม มีการรู้เรื่องอื่นๆ อีกจำนวนมากไม่แตกต่างกัน

Gunderson (2001: 1995-A) ได้ทำการศึกษาการใช้การประชุมเชิงสร้างสรรค์ในโรงเรียน ซึ่งเรียกอีกชื่อเดียวกันว่า การประชุมกลุ่มครอบครัวในการแก้ไขปัญหาเด็กหนี้เรียน โดยให้ผู้ปกครองที่มีลูกหลานหนี้เรียนได้มาร่วมประชุม ปรึกษาหารือ วิธีการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยกลุ่มครอบครัวประกอบด้วย กลุ่มเดี่ยงต่ำ กลุ่มเดี่ยงปานกลาง และกลุ่มเดี่ยงสูง โดยกลุ่มเดี่ยงต่ำเคยหรือไม่เคยได้รับการลงโทษลูกหลานจากโรงเรียน กลุ่มเดี่ยงปานกลางเคยได้รับการลงโทษจากโรงเรียนต่อลูกหลานอย่างรุนแรง ในการประชุมผู้ปกครองนักเรียนทั้ง 3 กลุ่ม การประชุมมีลักษณะเป็นกันเอง ยอมรับฟังซึ่งกันและกัน ทุกคนมีสิทธิแสดงความคิดเห็นในการเสนอแนวทางแก้ปัญหาการหนี้เรียนของนักเรียน ทำให้ผู้ปกครองได้เสนอความเข้มแข็งของตนเอง และใช้กระบวนการประชุมสำหรับได้ข้อบุคคลในการแก้ไขปัญหาเด็กนักเรียนหนี้เรียน กระบวนการประชุมผู้ปกครองซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ ผลการดำเนินการและเป็นพลวัตร มีผลทางบวกต่อนักเรียน ครอบครัว โรงเรียน และยังมีผลสำคัญต่อการมาโรงเรียนของนักเรียน ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวมีประสิทธิภาพดีกว่ารูปแบบการแก้ไขปัญหานี้เรียนที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

Goodman et al. (2000:534-539) ได้ทำการศึกษาการใช้ SDQ. (The Strengths and Difficulties Questionnaire) เพื่อการคัดกรองเด็กที่มีความผิดปกติทางจิตใจกับกลุ่มตัวอย่างในชุมชน เพื่อนำ SDQ. ไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการสำรวจหาเด็กที่มีสภาพความผิดปกติทางจิตใจในชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามหลายกลุ่ม อาทิ ผู้ปกครอง ครู เยาวชน มีความเห็นแตกต่างกันในเรื่อง สมมติฐานของสภาพความผิดปกติทางจิตใจ เช่น เห็นว่าเป็นสภาพที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคล เป็นการเคลื่อนไหวทางอารมณ์ของบุคคล สภาวะความแตกต่างของบุคคลนั้นประกอบด้วย พฤติกรรมส่วนบุคคล พากเพียรมองอยู่ไม่สุน ไม่อยู่นิ่ง พากซึมเศร้า และพากที่มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อื่นๆ สภาพความแตกต่างของบุคคลพบว่า เป็นความกลัวเฉพาะอย่าง ความกลัวการลูก拓ดทิ้ง และพฤติกรรมการกินที่ไม่พึงประสงค์ เป็นต้น การคัดกรองโดยใช้กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม SDQ. หลายฯ กลุ่มจากชุมชน ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น

Enciso (2001: 961) ได้ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับวินัยนักเรียนตามทัศนะของนักเรียน ครู และผู้บริหาร ผลการศึกษาพบว่า ทั้งครูและนักเรียนไม่มีความรู้สึกว่าการปฏิบัติใดๆ ต่อปัญหาวินัยนักเรียนมีประสิทธิภาพในการป้องกันหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไม่เหมาะสม แต่ผู้บริหารรู้สึกว่าตัวครูเป็นปัจจัยสำคัญในการนำนโยบายการแก้ปัญหานักเรียนไปใช้อย่างประสบความสำเร็จ ซึ่งขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดการชั้นเรียนของครู และนักเรียนมีความเชื่อว่าผู้ปกครองเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในกระบวนการแก้ปัญหาด้านวินัยนักเรียน

Dobizl (2002: Mimeographed) ได้การวิจัยเรื่องการเข้าใจต่อวัยเสี่ยงของเยาวชน และการจัดโปรแกรมที่ช่วยให้พวกรебบีประสนความสำเร็จในการอยู่ในโรงเรียน งานวิจัยนี้ได้สำรวจพบว่า ปัญหาการเพิ่มจำนวนที่มากขึ้นของนักเรียนที่ลาออกจากโรงเรียนมีผลกระทบต่อสังคม ตามความเป็นจริงแล้วเยาวชนเหล่านี้ต้องการความเอาใจใส่ สามารถเรียนได้ และปรารถนาให้ผู้ใหญ่ทั้งหลายยินดีที่จะพยายามทำความเข้าใจพวกรебบี และให้พวกรебบีเป็นที่ยอมรับและค่อยแนะนำเมื่อพวกรебบีต้องการ ถ้าคนใดคนหนึ่งซึ่งอดกลั้นและดูแลให้ลึกซึ้งพอ พวกรебบีจะมีความเข้าใจต่อคำว่าอย่ายอมแพ้กันนั้น

Muchado (2003: 2008-A) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสำรวจความจำเป็นที่รับรู้สำหรับการให้บริการ ประเด็นที่จะเป็นข้อแนะนำสำหรับการจัดการแนะแนวในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความกังวลในเรื่องการสอบตกและการได้รับการคัดเลือกเข้าทำงานที่ดี และวิธีที่เขาได้รับการปฏิบัติตอน นอกจากนั้นยังพบว่า นักเรียนรู้สึกไม่มั่นคงต่อการกระทำที่ไม่เหมาะสมทุกชนิด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องให้บริการการช่วยเหลือ การให้อานาจเข้าสำหรับเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ผู้ปกครอง และนักแนะแนวมืออาชีพแสดงความเป็นห่วงในการให้การแนะแนวในโรงเรียน และยังพบผลจากการวิจัยครั้งนี้ว่า บทเรียนการแนะแนวมีประโยชน์มาก ครูแนะแนวสมควรได้รับการฝึกอบรม

สรุปจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน พบว่าขั้นวางแผน การดำเนินงาน มีการปฏิบัติระดับมาก มีปัญหาระหว่างน้อยถึงปานกลาง ขั้นดำเนินงานตามแผน มีการปฏิบัติระดับมาก มีปัญหาระดับปานกลาง ขั้นนิเทศ กำกับ ติดตามงานที่มอบหมาย มีการปฏิบัติระดับปานกลาง มีปัญหาระดับปานกลาง ขั้นประเมินผลและสรุปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มีการปฏิบัติระหว่างปานกลางถึงมาก มีปัญหาระดับน้อยถึงปานกลาง สำหรับปัญหาที่สำคัญคือ ครูมีภาระงานมาก ไม่มีเวลาวิเคราะห์ข้อมูล แบบสรุปการคัดกรองไม่ชัดเจน จำนวนนักเรียนมากทำให้ครูดูแลไม่ทั่วถึง ขาดความต่อเนื่องในการติดตามผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษาขาดความรู้ทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อส่งต่อ ส่วนข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ โรงเรียนควรมีคณะกรรมการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ ควรมีการพัฒนาระบบสารสนเทศ ควรมีความพร้อมด้านเอกสาร สื่อ และอุปกรณ์ เพื่อเอื้อในการดำเนินงาน ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และควรจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้แก่ครูเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน